4.7.408

4 R.7

XXXIX
FRANC. XAV

S. FRANCISCI XAVERII

E SOCIETATE IESV
INDIARVM APOSTOLI

EPISTOLARVM
LIBER QVINTVS

SIVE

EPISTOLAE NOVAE XVIII.

Nunc primùm ex autographis partim Hiſpanicis partim Luſitanicis Latinitate & luce donatæ

A PETRO POSSINO EIVSDEM SOC.

ROMÆ, Ex Typographia Vareſij. MDCLXI.
SVPERIORVM PERMISSV.

EMINENTISSIMO DOMINO

SFORTIAE PALLAVICINO

S. R. E. CARDINALI

Petrus Poſſinus è Societ. Ieſu Felicitatem.

QVod aliquid Eminentia Tua dignum in meas bono caſu manus venerit, rara nec mihi negligenda occaſio viſa eſt adeundi continuò Tui; meamque in Te præcipuam obſeruantiam, ac ſummam venerationem, pretioſo & Tibi haud dubiè placituro munere teſtandi. Equidem alias expertus benigniſſimã Humanitatem Tuã, ſcio confidere potuiſſe me, haudquaquam aſpernaturam Eminen-

tiam Tuam vel tenues exilis ingenioli fœtus, ſi offerrem: Sed nouum ab eo beneficium captare cui vetera conarer rependere, nunc quidem nolui; conſultiuſque ac liberalius putaui, tale quiddam, cum poſſem, dare, quod gratiam apud omnes ſui pretio, non aliena benignitate ſolùm veniam haberet. In omni quidem Virorum præſtantium memoria curioſa Poſteritas eſſe ſolet: ſed Apoſtolorum præſertim & Apoſtolicorum Hominum (quo in Ordine quem gradum teneat Xauerius, Orbi notum eſt) veſtigijs relegendis inexplebili ſemper Chriſtiana Pietas inhiauit diligentia. Quod ſi de talibus, vt ait S. Chryſoſtomus, interpres in

hoc

hoc publici ſenſus, ſcire iuuaret, ſi qua exquiri poſſet induſtria; quà tranſierint, vbi habitauerint, quo genere veſtitus, qua victus ratione ſint vſi; & quæ minuta in hunc modum vir ille ſummus percenſet cætera; quantò erit optabilius, Heroum iſtorum illa iam maiora, vſu ſalubriora, dictu ſpecioſiora cognoſcere: quid dixerint? quid ſcripſerint? quas mente curas ac ſenſus, quæ animo ac corde Conſilia, Propoſita, Vota, verſauerint. Me quidem, Eminentiſſime Domine, has modò Epiſtolas interpretantem incredibiliter delectabat, vſurpare oculis, ore ſuauiari, apices illa manu exaratos quæ vicies centenis hominum

millibus cælum aperuit; cui Deus tantum ſuæ potentiæ comunicauit, vt mortua etiam corpora vitæ redderet: at multò, vt par fuit, plus mouebant ſpecimina in his extantia Virtutum Heroicarum, quæ Sancto huic viro tantum apud Deum gratiæ, tantum apud Homines gloriæ pararunt: Spirant in hiſ-ce videlicet adhuc Chartis; illa modeſtiſſima Demiſſio, Fortitudo & Patientia inuictæ, Perſeuerans Conſtantia in rectè ceptis, Deſpicientia rerum Humanarum, Libertas & Candor animi, ſtudium ſalutis Hominum, Zelus flagrantiſſimus Diuinæ Gloriæ; Caræ omnes ac commendatiſſimæ Tibi, Eminentiſſime Domine,

ne, Laudes: quæque Nouis proinde Hiſce Epiſtolis ſpondeant non minus facilem ad Te Admiſſionem, nec minus efficax à Te Patrocinium, quam ſimili merito Xauerianæ dudum editæ priores in Franciſco Toleto Sapientiſſimo Laudatiſſimoque Cardinali repererunt. Vale. Scribebam Romæ xv. Kal. Maias Anno MDCLXI.

LECTORI.

Libris quatuor Epiſtolarum S. Franciſci Xauerij dudum editis, & ſæpius recuſis, quintum quo Autore, atque vnde nunc addam; quàm neceſſariò, tam breuiter hoc loco præfandum eſt. Alexander Philippuccius è Noſtra Societate Anno 1658. Die 13. Martij, Maceratæ pertinaciſſimo & diriſſimo languore ſpe omni recuperandæ valetudinis excluſus, inuocato S. Franciſco Xauerio ita mirabiliter conualuit; vt cuius diei primo mane ſolitis angoribus morbi iam ſeſquiannui cruciatus immaniſſime fuerat, eius ante meridiem planè robuſtus ac vegetus Sacro Solemni in gratiarum actionem, concurſu eius Ciuitatis ingenti, celebrato miniſtraret. Is deinde Sancti Soſpitatoris ſui nomen adſciuit, & vt vitam imitaretur, exorata Maiorum venia, nauigauit in Indiam. Sed prius inter alia omnis generis grati animi ſpecimina, me adiens, magnoperè orauit, vt in hoc noſtro Archio Romano conquirere ne grauarer; ecquæ adhuc ineditæ S. Franciſci Xauerij Epiſtolæ laterent; tum ſi quæ reperirentur, latinitate ac luce donare. Obſequens tam pijs votis Indiarum Apoſtoli quinque nondum publicè viſas Epiſtolas ibi reperi, manu ipſius ſcriptas. Eæ ſunt in hac Collectione Tres Priores & quinta cum ſeptimadecima. Verum cum excuſarem; paucitate me iuſto volumine minori ab Editionis tentandæ voluntatē reuocari: ille in Luſitaniam ſoluens promiſit exempla quarumdam aliarum eiuſdem manus ibi ſeruata-

rum

rum ſe ſe ad me tranſmiſſurum, quod ſumma fide præſtitit. Paucis enim poſt menſibus peruenerunt ab eo ad me duodecim Xauerianarum Nouarum Epiſtolarum Exempla ex Autographis exſcripta; quibus vnam addidit R.P. Dominicus Langa Hiſpaniæ Aſſiſtens, quam in hoc libro quartam vides. Sic ſunt quas modo damus Octodecim congregatæ: in quibus interpretandis curam interdum moroſam exquiſitæ Latinitatis, ſtudio perſpicuitatis ſciens volenſque poſthabui. Scribens Hiſpanicè aut Luſitanicè S. Xauerius aliquas interdum inſpergebat Latinas voces; imo Sententias non nuſquam longiuſculas. Has omnes ſtudioſiſſimè retinui, & Tibi Lector, ad peculiarem animi fructum deſignandas putaui, aliis eas Characteribus curans exprimi: quod vt in aliis, ſi quæ fient, ſeruetur Editionibus, earum Curatores rogatos velim. Audio & alias alibi ſeruari S. Franciſci Xauerii Epiſtolas, ex quibus ſimul iunctis Liber earum ſextus poſſet effici. Harum Exempla ſi, qui habent, ad nos huc tranſmittere non grauabuntur, ſpondeo ſine mora editurum me; haud ſine grata & debita commemoratione Nominis & beneficii eorum, qui eas è Scriniis priuatis in vſum conferre publicum voluerint.

Imprimatur ſi videbitur Reuerendiſs. P. Mag. Sac. Palatij

O. Ep. Patracen. Viceſg.

Imprimatur

Fr. Raimundus Capiſucchi Ord. Præd. Sac. Ap. Pal. Magiſter.

S. FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV INDIARVM APOSTOLI EPISTOLARVM LIBER QVINTVS.

EPISTOLA I.

S. IGNATIO ROMAM

Gratia & Amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore. Amen.

Die Sancto Paſchæ accepi literas à Te: perlatas in faſce ad Dominum Legatum miſſo, & cum ijs tantum gaudij ac conſolationis, quantum non exprimo; Deus Dominus noſter ſcit. In hac deinceps vita non aliter credo quam per lit-

literas congrediemur ; in altera *facie ad faciem* cum multis amplexibus. Supereſt igitur vt hoc exiguo nobis reliquo tempore mortalis Exilij crebris inuicem Epiſtolis conſolemur. Equidem deſiderari hac in parte meam diligentiam non ſinam. Perſuaſus enim illo tuo, quo me digredientem monuiſti, ſapienti dicto: Colonias Metropolibus, vt Filias Matribus, vſu mutuæ notitiæ connecti oportere: plane decreui dare operam, vt & Ego, & quæcumque vnquam vbiuis terrarum mecum erit noſtræ Societatis Pars, Tibi ac Societati Romanæ nunciorum atque officiorum commercio iungamur; ſicque ad vos cuncta noſtra minutè ac diſtinctè referamus, vt Filiolæ ſolent cum Matribus rationem reddunt. Egi per otium & ex animi mei ſententia cum D. Cardinali Inurea, prout ea de re ſcriptum mihi mandatum dederas. Excepit me humaniſſimè, offerens perofficiosè fauorem nobis ſuum in omnibus quæ ſuæ poteſtatis forent. Bonus ſenex cum ab eo diſcederem amplexatus eſt me, oſculantem manus eius. In medio eius quem cum illo habui ſermonis abieci me in genua, & nomine totius Societatis oſculatus ei ſum manus.

nus.

nus. Quantum ex ijs quæ mihi reſpondit intelligo, multum ille probat noſtrum procedendi modum. Dominus Legatus me tot officijs cumulat, vt numquam finis ſit, ſi enumerare velim. nec ſcio quomodo inducere poſſem in animum illa admittere, niſi cogitarem, & quaſi pro certo haberem; mihi iſta apud Indos nihilò minore pretio quam vita ipſa rependenda. In Templo Dominæ Noſtræ Laureti, Dominica Palmarum excepi eius Confeſſionem, & ei Sacram Euchariſtiam miniſtraui. Idem præſtiti multis ex eius Domo. Feci Sacrum in Sacello Dominæ Noſtræ; & Bonus Legatus egit vt ſecum Sacram Communionem perciperent intra Sanctam illam Aedem omnes ſui domeſtici. Poſtea die Paſchæ iterum confitenti abſolutionem, & confeſſo Chriſti corpus impertij; itemque alijs ex eius familia probis viris & religioni deditis. Sacerdos familiaris Domini Legati multum ſe iſtic commendat orationibus veſtrum omnium. is mihi ſpopondit, ſe iturum Nobiſcum in Indias. Fac ſalutes à me Dominam Fauſtinam Ancolinam; & dicas illi, niſi graue eſt. feciſſe me vnum ſacrum pro ſuo & meo

Vin-

Vincentio; & cras aliud oblaturum pro ipſa. Præterea, certò ſibi perſuadeat, me numquam ipſius oblíturum; ne tum quidem cum ero in Indijs. Meo quoque nomine reuoca, quæſo, in memoriam D. Petro, Fratri meo cariſſimo, vt quemadmodum mihi promiſit confeſſurum ſe peccata, & Sacram Euchariſtiam percepturum, ſic faciat; meque literis certiorem reddat, an id, & quoties præſtiterit. Quod ſi velit gratificari Vincentio ſuo & meo; dic ei meo nomine, vt ignoſcat illis qui occiderunt eius filium; quandoquidem pro illis Vincentius multum orat in cælo. Hic Bononiæ plus occupationis habeo in audiendis Confeſſionibus, quam nuper iſthic in S. Ludouici. Omnes impenſè ſaluto. quod ſingillatim quemque ac nominatim non memoro; non eſt (mihi credant verè loquenti) obliuionis culpa. Bononia pridie Kal. Aprilis An. MDXL.

Veſter in Chriſto Frater & ſeruus

Franciſcus

EPI-

EPISTOLA II.

EIDEM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri Adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

MVlta & continua Chriſti Domini Noſtri beneficia experti ſumus toto itinere quo Roma in Luſitaniam venimus, in quo conſumpſimus tres menſes. Eo tanto tractu locorum & temporum, in tot tantiſque difficultatibus ac laboribus, vſum ſemper fuiſſe optima valetudine D. Legatum, & vniuerſam eius familiam à maximo vſque ad minimum, res eſt vnde multas laudes & gratias Chriſto Domino Noſtro reddi par ſit. maximè quod vltra communem ſuum concurſum, peculiarem ſuæ manus protectionem adhibuit, ad Nos cunctis periculis liberandos; vti & ad inſpirandam D. Legato mentem ac prudentiam continendę tam ſancta Diſciplina Familiæ ſuæ, vt Religioſæ Communitati ſimilior quam ſæculari Domui videretur. Id Ille aſſequebatur frequentando ipſe Sacramenta

Con-

Confeſſionis & Eucharistiæ: vnde fiebat, vt famuli eius idem vltrò, illuſtris exempli vi tracti facerent, tam frequenter & tanto numero, vt cum facilè prouideremus inter eundum, vix in hoſpitijs per loci ac temporis anguſtias, commoditatem affore ſatisfaciendi eo in genere tam multis, neceſſe haberem de via interdum deflectere, equòque deſilire; ac loco idoneo captato, audiendæ parti ſeruulorum operam præoccupare. Dum iter eſſet adhuc Nobis per Italiam, placuit Domino Noſtro mirabiliter Numen ſuum oſtendere in vno ex Famulis D. Legati, Comitibus noſtris, illo ipſo quem Romæ vidiſtis conceptum propoſitum ſuſcipiendæ Vitæ Monaſticæ ſuſpendiſſe primùm ſegni & ignaua mora, ad extremum omiſiſſe. Riuus occurrit ingens incerti vadi. ad eum tentandum ſua iſtum temeritate perurgente, Nos omnes reclamabamus. fruſtra id quidem. nihilò enim minus per dubium torrentis alueum eques ille progreſſus eſt. Non multum proceſſerat, cum impetus ruentis amnis equi vires eluctatus, eum cum equite abripuit, ſpectantibus & miſerantibus è ripa cunctis Nobis: tantumque

mo-

momento in ſpatium auexit, quanto ferè interuallo veſtrum diuerſorium Romanum à S. Ludouici Templo diſſitum eſt. Hic dignatus eſt Deus Dominus Noſter audire ardentes preces quas in illo ſpectaculo ad eum fudit ſeruus eius D. Legatus, rogans cum ſuis omnibus *non ſine lacrymis* pro illius infelicis ſalute humanitùs deſperata: Annuit Dominus, & manifeſto miraculo, præſenti exitio perditum ſubtraxit. Gerebat is in Legati Comitatu Officium Stabulo Præfecti: qui ſane cum præceps vorticibus ferretur, multò maluiſſet in Monaſterio eſſe quam vbi tunc erat. Iſque illum tum maximè ſcrupulus angebat, memoriam ingerens omiſſæ opportunitatis, quam tunc fruſtra quantouis redemptam cuperet. Hoc ipſe mihi faſſus poſtea eſt; affirmans, minus ſe in tam acerbo caſu conſternatum horrore periculi præſentis, quam verbere conſcientiæ acriter exprobrantis vitam inconſultè actam ſine vlla prouiſione mortis. Addebat, præſertim ſe tali articulo turbatum ſera Pœnitentia ingreſſus in Monaſterium dilati, quò ſe à Deo vocari non dubiè ſenſerat. Adeoque

plenus his cogitationibus nobis eſt redditus, vt omnes vltrò admoneret ne ſimilia peccarent. Verbis dabat pondus vultus & frons loquentis, tam vltra ſolitum pallore ac ſenſu diſcriminis mutata, vt redire videretur ex Inferis. Sanè de pœnis quæ ibi tolerantur multa erat eius & pathetica Oratio, qualis illius foret qui eſſet expertus. quibus frequenter inſerebat: planè ita fieri; vt qui per vitam de ſe ad mortem comparando non cogitarit, ei mortis neceſſitate ingruente, Dei meminiſſe non vacaret. Hi erant boni viri ſermones, non hauſti ex lectione, doctrina, vel meditatione ſtudij; ſed propriæ ſenſu experientiæ dictati. Non parum, hæc reputans, commoueor incuria ſimili multorum vitæ vſu nobis & amicitia variè notorum, quos differre pariter video executionem bonarum cogitationum, ſanctorumque deſideriorum Deo ſeruiendi, quibus impelli ſe fatentur. maleque metuo ne tempus ijs quoque tale ſuperueniat quo tempore facere quod decreuerant ardentiſſimè optantes, nulla ratione poterunt. Quo die Vlyſſipponem peruenimus offendi

Ma-

Magiſtrum Simonem in expectatione acceſſus quartanæ, ea ipſa hora ſtatam, vt putabatur, habituri redeundi vicem. cæterum tanta eum ex aduentu meo lætitia inceſſit (non minor credo quam qua Ego ex eius aſpectu amplexuque affectus ſum) vt languorem diſcuſſerit. nam nec eo die, nec deinceps vllum eius ſenſum habuit. Eſt autem ab appulſu huc noſtro iam menſis euolutus. Itaque in plenam modo valetudinem confirmauit ſe; multumque in vinea Domini, non ſine vberi fructu, laborat. Magnus hic numerus Hominum eſt amicè ac beneuolè in Nos affectorum: ac ſanè tantus vt moleſtè feram, fieri per nimiam multitudinem non poſſe, vt cunctis ſingillatim ea nos Viſitationum & Salutationum officia reddamus, quæ pro notabili ac conſpicua dignitate plerorumque, ipſis deberemus, ſi ea obire per tempus liceret. Notaui etiam plurimos ad bonum propenſos, & Deo Domino Noſtro ſeruire cupientes, quos ſaluberrimum eſſet iuuari quibuſdam Exercitijs ſpiritualibus, ad concipiendum Propoſitum ſtatim executioni mandandi quod *de die in diem* differunt. quoniam quantum-

cumque feſtinent Homines in exequendo quod faciendum norunt, vix fugiunt quin rationem reddendam morarum habeant. quare multum attentionis adhiberi conuenit ad amoliendas cunctandi cauſas. Huius officij plena cognitio ſalutares multis ſtimulos admouet, per quos è veterno quodam excitati ſentiant; ſe non inuenturos pacem vbi pax non eſt; præſertim ij qui contra omnem rationem procurant, Deum eò pertrahere quò ipſi volunt; recuſantes eò ire quò à Deo Domino Noſtro vocantur; ſinenteſque agi ſe ſuis potius ipſorum inordinatis affectibus, quam bonis deſiderijs in eorum mentes diuinitùs immiſſis. Digni ſane quibus miſereamur magis, quam quiſquam inuideat; quippe quos ire ac niti cernimus per tam accliuem abruptamque viam: & improbo conatu laborioſi aſcenſus nihil aliud quam præcipitij periculum, imo certum ruinæ infelicis exitium quærere. Elapſis ab aduentu in hanc regiam Ciuitatem noſtro tribus aut quatuor diebus, accerſiuit Nos Rex, & benigniſſimè excepit. Erat ſolus in cubiculo cum Regina: vbi cum illis per horam, & ali-

aliquantò ampliùs, fuimus. Quæſierunt ex nobis multa ſingillatim de noſtra viuendi ratione, deque caſu ac modo quo cognoſcere inter nos, & coire in Societatem contigit. tum quò ſpectarent noſtra conſilia prima. poſtremò de perſecutionibus quas paſſi Romæ ſumus. In quo valde illos delectauit cum narraretur modus quo detecta tandem eſt veritas. Laudabántque quòd conſtanter ac fortiter promouiſſemus rem vſque ad extremum iudicij exitum. ac ſignificabat Rex, cupere ſe videre ſententiam qua ſumus abſoluti. Communis hic ſane ſenſus eſt omnium, piè ac prudenter factum à Nobis, quod nulla conditione dimoueri nos paſſi ſumus ab vrgendo vſque ad ſententiæ vltimæ prolationem litis curſu: paſſimque tantum id commendant, vt non diſſimulent ſibi videri fore, vt niſi ſic egiſſemus quemadmodum egimus, numquam relaturi fuiſſemus ex noſtris miniſterijs fructum vllum. Itaque finem, vt dixi, non faciunt prædicandæ illius noſtræ conſtantiæ, vſque ad ſententiam, quæ veritatem denique liquidam oſtenderet, obfirmate durantis. Vt ad Regem

& Reginam redeam, placuit multum ipſis quod audierunt clarè de forma ac ratione noſtrarum Domuum, miniſteriorumque & totius Inſtituti conſilio ac ſcopo. Inter hæc Rex vocari iuſſit Filiam ſuam Dominam Infantem, & ſuum Filium Regni Principem, vt illos videremus. commemorauit benigniſſimè quot filios & Filias ſibi Dominus dediſſet, quique ex illis mortui, qui ſuperſtites eſſent. Vterque tam Rex quam Regina ſummum erga nos affectum declararunt. Studiosè nobis commendauit Rex eo ipſo die quo primùm eum vidimus, vt confeſſiones audiremus nobilium Adoleſcentum qui in ipſius Comitatu eſſent. Nam ipſe Mandatum edidit, vt Nobiles Iuuenes omnes qui aulam eius frequentant, octauo quoque die peccata Confeſſario aperiant. In iſtius executionem mandati, & in eiuſmodi Adoleſcentes, vt nos inuigilaremus ſeriò iniunxit. cuius curæ ſuæ hanc rationem dabat. Exiſtimare ſe aiebat, ſi à puero inſueuerint eius loci Adoleſcentuli cognoſcendo venerandoque Deo, deinde cum maturuerint, viros bonos & frugi euaſuros. Porrò ſi Nobiles

biles quales eſſe debent fuerint, ſine dubio plebem ad illorum Exemplum ſe formaturam. quare ſpem reſtituendi mores omnium Sæcularium Regni, in Nobilium Puerorum proba inſtitutione verti. nec enim eſſe dubium, quin illius primi Ordinis conſpecta Sanctitas bonam Regni partem imitatione trahat. Magnam nobis præbet Dei laudandi cauſam hic religioſus optimi Regis animus, & zelus in promouenda gloria Dei Domini Noſtri; tamque pia propenſio in res omnes bonas ac ſanctas. Nos omnes qui de Societate ſumus plurimum illi debemus ob benigniſſimam in cunctos voluntatem, ſiue qui iſthic eſtis, ſiue qui hic degimus. Retulit mihi Legatus qui cum Rege egit poſtquam eum nos eramus allocuti, dixiſſe ſibi Regem: ſibi vero iucundiſſimum futurum ſi omnes qui hactenus in Societatem nomen dedimus hic apud ſe congregare ac habere poſſet; etiamſi in eos alendos ornandoſque partem magnam ſuarum opum impendere oporteret. Scimus multos ex Amicis Noſtris conari hic impedire diſceſſum in Indias noſtrum; quòd illis videatur,

plus fructus nos hic reportaturos ex Confeſſionibus, ſermonibus familiaribus, tradendis Exercitijs Spiritualibus, & exhortandis cunctis ad frequentes Confeſſiones & Communiones; denique exercenda hic ſimili docendi inſtandique diligentia eius qua vti in India decreuimus. Inter eos qui ſic ſentiunt eſt Confeſſarius, eſt & Eccleſiaſtes Regis, qui vterque autores ſunt vt nos hic retineat ſpe vberioris fructus. Diuerſa quorundam aliorum oratio eſt mira de prouentu ex noſtra opera in Indijs ſperando loquentium. Sunt autem qui hæc dicunt idonei talium autores, qui multis annis in India fuerunt. Hi animaduertiſſe ſe affirmant, Gentes illas optimè diſpoſitas ad ſuſcipiendam Religionem Chriſti Domini Noſtri, ſi eius Interpretes ac Magiſtros nanciſcantur noſtri ſimiles, hoc eſt quorum procedendi modus tam longè ab omni ſpecie auaritiæ remotus ſit. Itaque ſi iſtam quam hic exhibemus abſtinentiam neglectumque humanorum commodorum lucrique ac quæſtus, illic quoque teneamus, ſine vlla dubitatione futurum aiunt, vt paucis annis duo aut tria Re-

gna

gna Idololatrarum ad Chriſti Domini noſtri fidem conuertamus. Neque enim cunctaturos illos Populos in credendo nobis, vbi planè perſpexerint, nihil aliud nos quærere quam ſalutem animarum. Hæc nobis à Viris talibus qui in re præſenti verſati ſint, & multis, vt dixi, annis in Indijs fuerint; aſſeuerata, ingentem fiduciam ingenerant fructus vberrimi ad Dei Domini noſtri obſequium inde colligendi. Multam hic diligentiam ponimus in conquirendis Sacerdotibus; qui ſolo propoſito ſibi præmio diuini obſequij & ſalutis animarum, ire in Indias nobiſcum velint: nec in vlla re alia magis hoc tempore nobis videmur inſeruire ac gratificari Domino Noſtro poſſe, quam in Socijs eiuſmodi nobis adiungendis. Nam ſi manipulum vel duodecim ſolùm talium Sacerdotum congregare poſſemus; qui in conſilij iſtius ac propoſiti Societatem vnanimiter conſpirare nobiſcum vellent, citra omnem dubitationem eſt, nos magnum operæpretium facturos. Iamque aliqui eius generis hic ſe nobis offerunt. Incidimus in Sacerdotem nobis alias Lutetiæ Pariſiorum no-

tum,

tum, qui promiſit venturum ſe nobiſcum, & vſque ad mortem in vitæ ac conſiliorum Societate perſtiturum. Illum credimus ſatis certim nobis fore. dedit enim argumenta & pignora idonea conſtantis voluntatis. Eſt & alius ſubdiaconus, breui Sacerdos futurus, qui ſe ad idipſum offert magna deuotione. Præterea Doctor quidam Medicus familiariter nobiſcum olim Pariſijs verſatus, promiſit ſe nauigaturum nobiſcum in Indias, ibique facultate ſua medendi eatenus tantum vſurum, quatenus id conducet ad iuuandas, & ad ſalutarem Creatoris ſui cognitionem pertrahendas animas, citra vllum quæſtum temporarium. Hoc ſemper maximè ſpectamus, vt ij quos nobis adiungimus ab omni auaritia alieni ſint. neque id ipſum nobis ſufficit, niſi ab omni quoque auaritiæ ſpecie ſint diſiunctiſſimi: ita vt nec in nobis, nec in familiaribus noſtris quidquam conſpiciatur vnde ſuſpicio oboriri cuiquam poſſit, temporalia nos potius quam ſpiritualia captatum ac conquiſitum ire. Egit Rex cum Epiſcopo nobis amico, itemque cum Confeſſario ſuo, de no-

bis

bis ad palam in Templis perorandum è ſacro pulpito adhibendis. Id nos differebamus in aliquot dies, initium à rebus humilioribus ducere volentes. Continuimus ergo nos; nec Concionum habendarum voluntatem oſtendimus; vtcumque qui nos norunt magnam audiendi noſtras ex Eccleſiaſticis pulpitis orationes cupiditatem præſeferrent. Accerſiuit nos quadam die Rex, & poſt multa alia dixit nobis; gratum ſibi fore, ſi concionaremur. Tunc ſanè ad id agendum nos obtulimus alacritate magna; non ſolum ſtudio atque officio obſequendi Maieſtati eius; ſed etiam ſpe, qua in auxilio Chriſti Domini Noſtri fundata nitimur, collocandæ, Deo fauente, non inutiliter operæ ad fructum animarum. Incipiemus octauo die à proxima Dominica; nec dubitare nos ſinit de aliquo proſpero ſucceſſu beneuolentia quam in nos præcipuam oſtendunt Ciues huius Vrbis. quod etiam atque etiam Dominum noſtrum oramus, hoc eſt: *vt augeat eorum fidem qui de nobis aliquam expectationem habent*. Atque hanc ipſam opinionem quæ de nobis hic proſpera percrebuit, ſperamus occa-

ſio-

ſionem daturam Deo Domino Noſtro, pro eius ſumma, cui vnicè confidimus, bonitate ſi minus noſtra, ſaltem huius Populi tantam ad nos audiendos fidem & deuotionem oſtendentis, cauſa, dandi nobis ſcientiam & gratiam, *vt poſſimus conſolari eos, & quæ vel neceſſaria vel vtilia ſunt ad animarum ſalutem dicere.* Vlyſſipone v. Nonas Iulij An. MDXL.

Omnibus Vobis in Chriſto Cariſſimis

Franciſcus.

EPISTOLA III.

EIDEM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore, Amen.

POſtquam ſcripſi valde prolixè de rebus quæ hic ſunt, offerunt ſe aliqua quæ tunc exciderant. inter quæ hæc ſunt: Si Breue quod tangit totam Societatem expeditum eſt, mitte huc, oro Te, eius exemplum. Nam Rex & qui nos hic amant, libenter id videbunt; vti

vti & ſententiam quam pronunciauit Prætor dum nos abſoluit. Rex petijt Exercitia cum deſiderio illa videndi: Si exemplum eorum è correctis videretur Tibi etiam mittere, gratiſſimum id foret Maieſtati eius. Enimuero Magnus ille Princeps valde benè affectus eſt erga totam Societatem: & videtur nihil non obſequij à Nobis ei deberi, pro ingenti amore quo nos proſequitur. Binas à Te literas accepi, vtraſque perbreues; alteras ſcriptas VI. Idus Iunij, alteras Kalendis Maij. Domino Legato pergratum erit accipere à Te aliquam Epiſtolam. quas ad eum dediſti, perlatas ipſi dum eſſet in itinere Roma huc, vix credas quanta cura conſeruet. Si non poſſes ſcribere, fac vt quas Epiſtolas ſcribit Strada poſſimus ei oſtendere. Hoc ipſo temporis puncto accingimus Nos ad danda Exercitia duobus Licentiatis in Theologia, quorum vnus eſt valde celebris Concionator, alter Pædagogus Fratris Regis, Infantis nimirum Domini Henrici. Procuramus etiam ab alijs perſonis non vulgaribus ea deſiderari; perſuaſi, quò maiori deſiderio ea appetierint, eò plus ex ijs vtili-

tatis

tatis percepturos. Eſt vnde laudetur Deus Dominus Noſter dum videmus hic multos Sancta Confeſſionis & Communionis Sacramenta frequentantes. Statue-ſis quid tibi videatur de Franciſco Strada: ecquid placeat mittere eum in Academiam Conimbricenſem. Nam ibi nec illi, nec alijs deerunt neceſſaria ad eorum ſtudia; quantum ſperare licet ex eo quod qui illic degunt valde bene inclinati ſunt ad res omnes pias & bonas. quare non dubitamus quin breui in iſta Vniuerſitate Collegium quoddam Noſtrorum inſtituatur. Nos opportuno tempore non omittemus agere cum Rege de excitando Conuictu Studioſorum. ad quod opus eſſet doceri nos quæ tua mens ſit circa formam inſtitutionis eius, modumque in ea procedendi; tum de eo qui iſti Congregationi præfuturus eſt; quaque Sodales diſciplina teneri debent *vt creſcant magis in Spiritu quam in literis*: vt cum alloquemur Regem, ei exponamus viuendi modum quem obſeruaturi ſint qui in noſtris Collegijs operam literis dabunt. quo de toto argumento ſcribi à Te ad nos fusè peruelim. Non apparet obſti-

turum

turum quidquam quominus illic ædificetur Domus excipiendis Magiſtris & Scholaribus; imo & aliæ Domus Inſtituti noſtri. Multùm libenter qui hic ſunt facerent nobis Domos, ſi adeſſent qui eas incolerent. Epiſcopus Amicus noſter dixit nobis: Regem nondum plane conſtituiſſe an miſſurus Nos in Indias ſit: quòd illi videatur: nos hic non minus ſeruituros Domino Noſtro quam illic. Inſtiterunt duo Epiſcopi quorum contraria ſententia eſt, nos nulla ratione detineri in his locis debere; ſed mitti in Indias: quòd futurum exiſtiment vt aliqui Reges conuertantur. Nos ſemper intenti ſumus adiungendis nobis Socijs: & credo non defuturos, prout ſe res ſenſim procedendo aperiunt. Si hic remaneamus fundabimus aliquas domos. Faciliùs reperientur qui aggregentur nobis ad hic manendum, quam ad illò eundum. Si tamen iuerimus; & Deus Dominus Noſter annuerit nobis aliquot annos vitæ, inſtituemus cum auxilio eiuſdem Dei aliquas domos inter Indos & Aethiopas. Si Breue quod tangit totam Societatem non eſt adhuc expeditum, tamen

da,

da, quæſo Te, operam vt nobis detur facultas ædificandi Domos noſtræ Profeſſionis inter Infideles. Siue autem hic hærebimus, ſiue nauigabimus ad Indos, per Amorem & obſequium Dei Domini Noſtri obſecro Te, ſcribe ad nos modum & ordinem quem obſeruare debemus in aggregandis ſocijs, idque *multum ad longum*; quandoquidem clarè perſpicis exiguitatem noſtri Talenti. vnde niſi nos adiuues, ob noſtram imperitiam negotiandi, omittetur occaſio promouendi maius obſequium Dei Domini Noſtri. Vale. Vlyſſippone VII. Kal. Auguſti.

Annus & ſubſcriptio deerant autographo, reciſa à quodam, vt apparet.

EPISTOLA IV.

DOCTORI MARTINO AZPILCVETÆ NAVARRO.

Multum Reuerende Domine,

EX quo in hac Ciuitate ſum binas à Te literas accepi *amoris & pietatis erga me plenas.* Chri-

Chriſtus Dominus Noſter, cuius amore motus es ad mihi ſcribendum, æquam tantæ iſti Caritati & benignæ in me voluntati mercedem reddat; quando Ego; vel ſi cupiam, nequeo exoluere me hoc debito; nec ſatis viciſſim reſpondere eximiæ tuæ in me immerentem & inopem beneuolentiæ. quare agnoſcens & confitens debilitatem in hac parte meam: ac *per Dei clementiam* cuius ſingulare donum eſt ſeipſum noſſe, intelligens *quam inutilis ad omnia ſim* poſt aliquem mei quoad poſſem explendi officij conatum, *ſtudui ſpem omnem & fiduciam meam in Deo ponere, videns me nemini poſſe æquam gratiam referre. & hoc me plurimùm ſolatur, quòd potens eſt Deus ſanctæ Animæ tuæ & ſimilibus retributionem ampliſſimam pro me dare.* quod de meis rebus; ac *præſertim de mea vitæ inſtituto* præ te fers velle cognoſcere, gauderem equidem offerri nobis occaſionem mutui congreſſus. Nemo enim me paratior eſt ad omnia quæ in hoc genere ſcire aues Tibi pleniſſimè communicanda. Nec deſpero fore vt Deus mihi Dominus noſter, inter multas quibus me diuina eius Maieſtas benigniſſimè cumulat quoti-

tidiè gratias, hanc quoque adiungat eximiam, videndi ſemel in hac vita & per otium alloquendi Te, priuſquam cum meo Socio in Indias ſoluamus. Tunc ſane licebit pleniſſimam ex me coram audire rationem omnium eorum de quibus per tuas literas interrogas. tam multa enim illa ſunt, vt *ſcripto id fieri commodè nequeat*. Ad id quod Epiſtola tua adiungit: *multa pro Hominum conſuetudine de noſtro Inſtituto dici*: hoc tantum in præſens repono: *parum refert, Doctor egregie, ab Hominibus indicari; præſertim ab ijs qui prius indicant, quam intelligant*. Qui has Tibi à me reddet Blaſius Lopez in clientelam atque in diſciplinam tranſcribi tuam peroptat. Hunc Ego amo plurimùm mei viciſſim amantem; & pro ea neceſſitudine Te rogo, vt *ſi preces meæ apud te quidpiam poſſunt (poſſunt autem multum per Tuam Humanitatem)* excipias benignè, me tradente ac commendante, prolixum iſtud eius erga Te ſtudium, quod offert; maiorem in modum cupiens, & vt Patrono Tibi obſequi; & vt Magiſtro dare operam. Scribe igitur illum, quæſo Te, in numero tuorum:

in

in quo præterquam rem Deo Domino Noſtro, vt ſpero, gratam, & haud dubiè Te dignam feceris; etiam ſingularem à me gratiam inibis. Obſtringes, inquam, me Tibi magno & peculiari beneficio, ſi curare bonum hunc Iuuenem, & in ſtudijs literarum dirigere ac iuuare dignaberis, ſic animo & ſtudio paratum, vt adoleſcentiam ſuam meditationi doctrinarum, quibus Tu excellis, certum habeat impendere. Reputare Te conuenit, quantum Deo debeas, qui Te iſtó eximio Talento inſignis eruditionis locupletauit; non vtique ad tuum vnius fructum: ſed vt multis proſis. Deus Dominus Noſter noſtræ pariter amborum ſemper cuſtodiæ inuigilet. Amen. Vlyſſippone IV. Kal. Octobris Anno MDXL.

Tuus in Chriſto quoadusque vixeris

Franciſcus de Xauier.

EPISTOLA V.

PP. IGNATIO DE LOYOLA

ET PETRO CODACIO ROMAM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit nobis ſemper auxilio & fauore Amen.

HOs raptim deproperare verſus cogimur procincto & multùm feſtinante Curſore. Paucis igitur ſic habetote: Bene valere nos & creſcere. Iam ſex numero hìc ſumus; omnes ex notis nobis Lutetiæ Pariſiorum, præter duos, Paulum videlicet & Emanuelem de Sancta Clara. Domino enim noſtro placuit in tantum fortunare vota & conatus noſtros, hiſce nobis ſociandis adiutoribus ad celebrandum nomen eius inter Gentes quæ ipſum non nouerunt. Imputamus celeſti fauori quem vos iſthinc concilietis nobis, fructum qui hìc exiſtit ex noſtris miniſterijs, longè ſuperior facultate, ſcientia, intelligentiaque noſtris. Tam multi, ijque præſtantis dignitatis ad nos accedunt aperien-

riendæ cauſa, per ſacram confeſſionem, conſcientiæ, vt tempus deſit quo cunctis ſatisfaciamus. Dominus Princeps Henricus ſummus Inquiſitor Regni huius, & Regis Frater, ſæpius commendauit nobis, vt curam ſuſciperemus eorum in ſpiritu iuuandorum qui Sacræ Inquiſitionis cuſtodia tenentur. Hos itaque quotidie adimus; damuſque operam vt intelligant, quanto Dei beneficio in eo Pœnitentiæ Gymnaſio exerceantur. Ad eos ſimul eunctos exhortationem habemus ſemel quouis die: tradimuſque Exercitia primæ Hebdomadæ, magno ipſorum ſolatio & fructu. Multi ex illis dicunt nobis, agnoſcere ſe ſingularem in ipſos Dei gratiam, quòd opera noſtra primùm audiant plurima ſcitu neceſſaria ad ſalutem animarum ſuarum. Ante hos paucos dies miſimus ad vos literas Regis ad Pontificem & ad Oratorem in Vrbe ſuum, quibus commendat res noſtræ Societatis vt ſuas proprias. Ad commendatitias eius generis in hac Aula impetrandas, iam non egemus interpoſitione vllius: per nos ipſi ſufficimus. Nunc quoque Rex, niſi eſſet in graui luctu ob mor-

tem Principis Eduardi, ſcripſiſſet iterum ad ſanctiſſimum Dominum & ad Cardinalem SS. Quatuor Coronatorum, alijſque quorum iſthic fauor neceſſarius aut vtilis rebus noſtris eſt. Verum ita, vt dixi, obrutus dolore ac conſternatus eſt acerbo funere Principis ſui Fratris, vt domi clauſus neminem admittat; & triſti iuſtitio negotia pendeant. Concedendum pio mœrori iuſtum ſpatium eſt. Vbi reſederit poſt paucos dies exorabimus ab optimo Rege literas quam voletis multas ad quoſcumque deſignabitis. Quidam qui ſtudiorum curſum Pariſijs confecit, vitæ Societatem nobiſcum inijt. Nomen ei, Magiſter Conſaluus Mederes. Nondum eſt Ordinibus initiatus. Per Dei Domini noſtri obſequium oramus, impetrate & mittite Reſcriptum Pontificium cuius vi, extra conſueta tempora, tribus diebus feſtis promoueri per ſolitos gradus ad Sacerdotium ritè poſſit: vt Sacretur Presbyter antequam ſoluamus in Indiam. Opus etiam eſſet impetrari Priuilegium ſex Clericis arbitratu noſtro communicabile, vtendi Breuiario nouo. Ea res vſum haberet

non-

nonnullum ad facilius alliciendos quoſdam, vt nos in Indias ſequi vellent. Per Domini noſtri amorem vos obteſtamur, curate quam celerrimè perferri ad nos Breue quo dirigimur in Indias. Nam tempus eò ſoluendi inſtat. Magna nos ſpes tenet fructus vberis ex illa noſtra nauigatione ſecuturi. Facite, oramus vos, quam primum ſciamus, quid nos oporteat conſtituere de ijs, qui aut Pariſijs fuerunt ſtudiorum cauſa, aut eò ituri ſunt. Reſpondeatis etiam diſtinctè ad ea quæ ſcripſimus de Strada; deque conſilio excitandi Contubernij Scholarium noſtrorum in Conimbricenſi Academia. Nam ad id, & pia, eius generis opera pronum hìc paratumque habemus fauorem Procerum, & liberalitatem locupletum. Docete igitur citò nos, quid circa hæc decreueritis, vt prout iuſſeritis efficere conemur quod videbitur *magis expedire ad laudem Dei*. Rapit chartam è manibus Veredarius moras increpans. Ergo quod hactenus hìc ſcripſi, ſit inſtar Epiſtolæ communis mecum Magiſtro Simoni: huius autem, communis item vtrique, ſubſcriptio,

quaſi ſigilli vicem præſtet. xi. Kal. Nouembris, Anno MDXL.

Vtriuſque nomine, Magiſter Simon.

EPISTOLA VI.

IOANNI III. REGI LVSITANIAE.

DOmine. Sic velim habeat Maieſtas Tua, itaque ſecum, quæſo, reputet: Deum Dominum Noſtrum Tibi potiſſimùm, præ cunctis qui ſunt vſpiam Chriſtianis Principibus, harum Indiarum Imperium tribuiſſe, vt experimentum Tui caperet; probaretque qua fide commiſſum negotium gereres, quoque officio grati animi beneficijs reſponderes. Neque in hoc tam ſpectaſſe, vt regium tuum Fiſcum ditaret prouentu pretioſorum fructuum è terris exteris, & importatione Gazæ peregrinæ: quam vt ſuggerendis occaſionibus heroicorum laborum; virtuti ac religioni Tuæ benignam materiam offerret commendandi ſe ſe, adducendis zelo tuo ardenti, operaque per Te adhibita gnauorum Miniſtrorum, Infide-

fidelibus horum tractuum ad notitiam Creatoris & Redemptoris Mundi. Iure igitur ac meritò impensè commendat Maieſtas Tua ijs quos in has Regiones mittis, vt plurimùm elaborent in latè propaganda noſtra Sancta Fide, Religioneque augenda; quandoquidem à Te intelligis rationem repetiturum Deum ſalutis tam multarum Gentium; quæ paratæ ſequi viam meliorem, ſi quis oſtendat, interim inopia Doctoris in cæcis tenebris ac grauiſſimorum criminum ſordibus, & ſuum Creatorem continuè offendunt, & ſuas ipſi animas miſerè in æternum exitium præcipitant. Referet Maieſtati Tuæ quæ vſu comperta habet de docilitate harum Nationum ad Fidem, deque cæteris opportunitatibus quæ hic ſe offerunt rei Chriſtianæ benè gerendæ, Michaël Vazius, qui Proëpiſcopus hic fuit, hinc modo ad vos tranſiens. Is tantum ſui deſiderium Chriſtianis harum partium relinquit, vt remitti huc eum ſtatim anno ſequenti ad conſolationem & præſidium ipſorum expediat: quamquam eſt cur id decernas tua ipſius cauſa. Nimirum vt ſic exoneres in tam idoneum

& in-

& induſtrium Miniſtrum, officium quo vrgeris graui, procurandæ in his locis Diuinæ Gloriæ. Hoc enim tam fideli diſpenſatore, tamque experiente, iſti negotio præfecto, ſecurè potes acquieſcere: certus ipſum pro ea excellenti virtute, qua tot annis probata venerationem totius hìc populi meruit, nullam prætermiſſurum occaſionem Religionis vel tuendæ vel augendæ. Iterum etiam atque etiam rogo atque obteſtor Maieſtatem Tuam, vt ſi Dei obſequio & Eccleſiæ rationibus conſultum vis; ſi tot probis & laudatis hominibus in India degentibus, ſi Chriſtianis recens conuerſis ad noſtram Sanctam Fidem; ſi mihi denique quidquam in hac vita gratificari tanti ducis, iubeas ad nos redire Michaëlem Vazium Proepiſcopum, qui modo hinc diſcedit. Non aliæ mihi cauſæ hoc petendi ſunt quam obſequium diuinum, incrementum noſtræ Sanctæ Fidei, & exoneratio Conſcientiæ Maieſtatis Tuæ. Verè me loqui Deus Dominus noſter mihi teſtis eſt. Scio enim quantum talis viri deſiderium, quanta neceſſitas in his oris ſit. Ergo vt officio ſatisfaciam, & conſcientiam

ego

ego quoque meam deonerem, dico & profiteor Maieſtati Tuæ, omnino neceſſarium eſſe, ſi cupis promoueri dilatarique noſtram Sanctam Fidem in his Indiæ Regionibus, ſi optas eos qui Eccleſiæ iam aggregati ſunt, ab ea non auelli, & ad patrias ſuperſtitiones redire, offenſos ac deterritos multis iniurijs ac vexationibus quas graues patiuntur præſertim à Miniſtris Maieſtatis Tuæ, vt huc mittas Michaëlem Vazium, cui forte pectus & conſtans animus eſt ad obſtandum Perſecutoribus Chriſtianorum. Quamuis Epiſcopus ſit Prælatus tam conſummatæ virtutis quam reuera eſt; tamen idem, quod Tua Maieſtas non ignorat, iam ſenio grauatur, totque morbis affligitur, vt ad labores ferendos quos eius Præfecturæ accurata functio ſummos in hiſce Partibus iniungit, viribus corporis deſtituatur; vtcumque animi vires in eo abundent, & in dies augeantur. Deus enim eum tanta gratia dignatur, vt quantò magis in carne debilitatur, tantò plus corroboretur in ſpiritu. Qua ſolet mercede Deus Dominus noſter remunerari eos qui multos annos perſeuerarunt in

eius

eius obſequio; impendendo vitam & ætatem vniuerſas exantlandis eius cauſa laboribus maximis; quouſque referant quaſi plenam victoriam de ſuo corpore ſpiritui rebelli. Talibus quippe indulget Deus eum aſſiduarum contentionum fructum in vltima ætate, ad exemplum & perſeuerantiam eorum quibus præſunt, quo veluti reiuueneſcere ſe ſentiant renouatione ſpiritualium virium, eo maximè tempore quo natura deficit, oppreſſa incommodis decrepiti ſenij. Ita vt ea proportione qua ſenſim deficit vita in virtute tranſacta, mutetur corpus terrenum in ſpiritum cœleſtem. Quocirca Epiſcopo neceſſarium, nunc quidem, auxilium eſt ad tolerandos officij ſui labores.

Peto Domine Rex & per Dei obſequium obſecro, vt qua ego rectiſſima intentione, ſynceriſſimaque veritate ſcribo hos verſus, pari Tua Maieſtas æquitate animi ac fauore beneuolo excipiat quod ſuggero. Nimirum ſola inſtinctus cura honoris & obſequij diuini, deſiderioque vero exonerandæ conſcientiæ Tuæ regiæ, oro & flagito, vt

non

non tantum per literas commendes tuis hic Miniſtris res obſequij diuini; ſed etiam puniendis ijs qui officio hac in parte defuerint, commendationem iſtam ſancias exemplis iuſtæ vltionis. Enimuero periculum eſt, ne à Deo Domino noſtro Maieſtatem Tuam ad ſuum iudicium citante (quod futurum eſt quando minus expectatur; nec ſpes aut ratio eſt id declinandi) ne tunc, inquam, à Deo irato audias: cur non in eos animaduertiſti, qui à Te autorati, Tibique ſubditi, mihi erant in India contrarij: cum in eoſdem, ſi negligentes deprehenderentur in tuis vectigalibus & Fiſci rationibus curandis, ſeuerè vindicares? Nec ſcio, Domine, quanti ad tuam excuſationem momenti habitura ſit tali tempore reſponſio Tua, dicentis: equidem annis ſingulis cum iſthùc ſcribebam, res diuini tui obſequij commendabam. Reponetur enim continuò: Atqui eos qui tam ſancta iſta mandata ſuſque deque habebant, impune id facere ſinebas. cum interim quos compereras in rerum tuarum procuratione parum fidos aut ſtrenuos, debitis pœnis ſubijceres. Per Ego Te, Domine,

ne, quo flagras zelum Gloriæ Diuinæ, perque curam quam habes antiquiſſimam expediendarum apud Deum rationum officij proprij, ac conſcientiæ deonerandæ, obteſtor atque adiuro Maieſtatem tuam: Mitte huc idoneum cum autoritate neceſſaria Miniſtrum, cuius vna cura ſit, proſpicere ſaluti innumerabilium animarum quæ hic periclitantur: quique in ea procuratione poteſtatem à Te habeat liberam ab imperio & ditione illorum quos vectigalibus & regni tui negotijs propriè vacare iubes: vt ſic in poſterum incommoda, & ſcandala vitentur, quibus antehac multis & grauibus res hic Chriſtiana laborauit. Ineat Maieſtas Tua exactam rationem, & plenam ſecum ſummam colligat fructuum & temporalium bonorum quæ Dei beneficio ex Indijs percipis. Deduc inde quod hìc in Dei obſequium & cauſam Religionis expendis: Sicque cunctis prudenter æſtimatis, inter tuas regias, & Dei ac celeſtis Regni rationes eam partitionem inſtitue, quam gratus & religioſus tuus animus æquam fore bonamque iudicabit: cauens, ne Creator rerum omnium par-

parte nimis exigua largiter effuſorum in tuum ſinum Bonorum anguſtè ac parcè remuneratus à Te videri poſſit. Nec cunctetur in hoc diutiùs, aut procraſtinet vlteriùs Maieſtas Tua. Quantum enim cumque feſtines, ſera iam hæc fuerit diligentia. Vrget me ad hoc ſcribendum vera & ardens mei cordis erga Maieſtatem Tuam caritas; vtique cum audire mihi videar voces ex his terris miſſas ad Cœlum Indiæ conquerentis, auarè ſecum agi à Maieſtate Tua, quòd Prouentuum vberrimorum qui ærarium ex ipſa tuum ditant, tantulam vix particulam in ſubſidium ſpiritualium eius neceſſitatum longè grauiſſimarum conferas. Negotium ſalutis animarum in hoc tuo Indiæ populo, cui proſpicere ex officio incumbit Maieſtati Tuæ, quo loco ac ſtatu ſit, cognoſcere, opinor, non erit ingratum; Iaſanapatæ & in Ora Coulani facilè ante annum vertentem plus centenis Hominum millibus ad Chriſti Eccleſiam aggregabuntur. Non loquor de Inſula Ceilano, cuius Regem vtinam multus ille quo eum proſequeris emolliret fauor, ne tam durè

Chri-

Chriſtum Ieſum ab omni parte ſuæ ditionis excluſum vellet. Mittat huc quæſo Maieſtas Tua quamplurimos è Societate noſtra, qui non modo ſufficiant baptizandis & Chriſtiana Doctrina imbuendis tam multis Hominibus qui in hiſce tractibus ad fidem Chriſti amplectendam inducuntur; ſed etiam ex quibus abundent qui mitti poſſint Malacam, & in finitimas ei Vrbi regiones, vbi nunc plurimi Chriſto dant nomen. P. Magiſter Iacobus, & Dominus Paulus in Collegio Sanctæ Fidei verſantur. Hi quoniam copioſè ad Maieſtatem Tuam ſcribunt de illa Sancta Domo, nihil in præſens de ea dicam; niſi quod peto in ſumma parte gratiæ, ne grauetur Tua Maieſtas ſcribere Coſmo Agnezio, vt quando idem cæpit, idem promouit Sanctum illud Contubernium, perducere ipſe ad faſtigium pleneque abſoluere ne deſiſtat; nec in hoc defatigetur: conſtituram enim ei à Deo primùm, tum etiam à Maieſtate Tua dignam præclari operis mercedem. Franciſcus Manſilla & Ego verſamur in Promontorio Comorini cum Chriſtianis quos fecit Michaël

Vazius

Vazius Proepiſcopus Indiæ. Nunc habeo mecum tres Sacerdotes ex Indigenis eius terræ. Collegium Cranganoris, quod opus eſt Patris Fratris Vincentij, magnis incrementis adoleſcit: & ſi Maieſtas Tua pergat ei fauere, vt hactenus fecit, è bono proficiet in melius. Eſt profectò cur plurimæ Deo gratiæ agantur ob fructum ad Chriſti Domini Noſtri obſequium ingentem qui ex eo Sancto Collegio exiſtit. Vnde, vt ſpes eſt veriſimilis, paucis annis prodituri ſunt viri Religioſi qui Malabarem vniuerſum, quantumcumque nunc vitijs & erroribus oppreſſum, ad pudorem ſalutarem ſui miſeri ſtatus ſint adducturi; & cæcis iſtis mentibus Chriſti Domini Noſtri lucem illaturi, manifeſtaturique nomen eius, opera & miniſterio diſcipulorum P. Fr. Vincentij. Oro & obſecro Dei cauſa dignetur ei fauere Maieſtas Tua, tum cætera demonſtratione regiæ benignitatis, tum indulgendo ipſi eleemoſynam quam petit. Quandoquidem in his Indiæ regionibus ſpero me diem extremum obiturum; nec vmquam in hac vita viſurum Maieſtatem Tuam, adiuua

D me

me quæſo, Domine, Tuis orationibus, vt in altera vita, cum maiori vtique quiete quam quæ nunc eſt, videamus inuicem; poſtulando à Deo Domino noſtro pro me idem quod Ego viciſſim pro Maieſtate Tua poſtulo; nempe vt in hac vita det Tibi gratiam ſentiendi & agendi id quod in momento Tuæ mortis gauderes Te feciſſe. Cocino XIII. Kal. Februarias anno MDXLV.

Tuæ Maieſtatis Seruus

Franciſcus.

EPISTOLA VII.

MAGISTRO SIMONI RODERICO E SOCIETATE IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

QVas Romam ſcribo literas eas ad Te patentes mitto, vt ipſe prius perlegas, & inde hauſta notitia rerum quæ hic geruntur, inciteris ad ſubmittendos nobis

quotannis quamplurimos poteris Operarios Euangelicos. Nam talibus, quamlibet multi veniant; abundè hìc erit in quo ad Dei obſequium operam inſigniter nauent. Quod attinet ad tuam quoque ipſius in has oras profectionem, equidem ſi confidere poſſem vires in Te ac robur corporis cum vigore animi paria facere, vltrò Te inuitarem rogaremque multum ne venire grauarere: ſi tamen id P. Ignatius probaret, eiuſque is Tibi conſilij autor fieret: Pater enim noſter eſt, cui obedire nos oportet; nec eius iniuſſu vel pedem mouere fas eſt. De Iacobo Fernandio narro Tibi: vidiſſe me illum Goæ ante has fermè quatuor hebdomadas ſaluum & benè valentem. Iucundè atque ex animi ſui ſententia diuerſatur apud Collegium Sanctæ Fidei, in Contubernio Magiſtri Iacobi & Domini Pauli; ſtrenueque ibi ad Dei obſequium contendit, eo fructu, vt eum nec iſtius commorationis, nec operæ pœniteat. Dixit mihi ſe fusè ad Te ſcribere; cui equidem magnoperè cenſeo reſcribas; quando tantum Te amat, & tua cauſa vult. Incredibilem ei

voluptatem afferent tuæ literæ; maximè ſi in eis legerit; Tibi probari commorationem illam eius in Collegio Goano vbi nunc degit. Franciſcus Manſilla & Ego commendamus nos feruentibus orationibus tam tuis quam Sociorum omnium. Nos in has oras longè ſubmoti, tenues velut veſtri clientuli, è veſtra ope ac patrocinio ſpes ferè ac rationes ſuſpenſas trahimus. Quare veſtra caritate dignum eſt (vniuerſim omnes & ſingillatim vnumquemque compello) veſtræ inquam benignitatis ac pietatis eſt, in veſtris officio incenſis & ſacrificijs & precibus cauſam apud Deum noſtram agere; & quibus multis hic vehementer indigemus animi corporiſque ſubſidijs ac bonis, ea nobis impetrare: adhibitis per vos eodem etiam ſuffragijs Externorum qui ductum in via ſpiritus veſtrum ſequuntur. Multùm etiam Te rogo, & per Dei amorem precor, ſcribe ad me, aut, ſi per te non potes, quibuſdam Sociorum vt id agant præcipe. Scribatis autem fusè; nec ſummatim aut generatim ſolum, ſed etiam particulatim ac minutim indicando ſingulos

Fra-

Fratrum noſtrorum in Lüſitania, Romæ, alibi, degentium. Siquidem non alium reliquum habemus in hac vita fructum animi maiorem, quam quem appellentibus huc è Regno nauibus, literarum iſtiuſmodi lectione percipimus. Quam ſcribo Epiſtolam Socijs Romanis, communicabis, niſi graue eſt, Petro Caruallio ſummo Amico noſtro; eique nomine meo dices: me, quoniam in Fratrum noſtrorum qui Romæ, quique in Luſitania degunt, loco ac numero ipſum habeo, exiſtimaſſe quas ad illos do literas, ad ipſum quoque pertinere; ac propterea ſeparatim ei non ſcripſiſſe. Idem perſuadeas velim ſingulis Fratrum noſtrorum qui iſthic tecum ſunt: videlicet eum eſſe meum erga quemque ipſorum amorem verum; vt propriè vnicuique ſcripturus fuerim, niſi vnam iſtam Epiſtolam in ſolidum imputandam cuilibet; & ſic vicem multarum conſiderem habituram, vtili ipſis, mihi neceſſario compendio. Quas gratias & Indulgentias ad magnum vſum harum Regionum, inſtante Prorege, dudum petendas Roma curaui; de-

quibus & hoc anno ad Regem ſcribo, rogo Te, pro eo quantum conſolationem ac profectum Fidelis harum partium Populi cupis, quantumque Deo Domino Noſtro gratificari atque obſequi ſtudes, da operam apud Regem vt is meminerit, & velit per ſuum Romæ Oratorem earum expeditionem vrgeri. Iam ante hos annos aliquot, & iterum hoc anno, ſcripſi ad P. Ignatium, vt impetret à Summo Pontifice Aræ maximæ Templi Goani quo Sanctæ Fidei Collegium vtitur, Prilegium eius geminum quo aliquot Romæ Altaria inſignita ſunt: ad quæ quoties quiuis Sacerdos Miſſæ Sacrificium offert, toties vnam purgantibus flammis animam liberat. Si & Tu nobis ad effectum huius voti conferre aliquid potueris, & Proregi, qui id enixè poſtulat, & Sancto illi Collegio ac Fundatoribus eius, digniſſimis quibus optata contingant, rem feceris multò gratiſſimam. Fac quamplurimos iſthinc mittas in Indiam. Quò plures venerint eò latiùs extendentur Eccleſiæ Sanctæ limites. Doctus experientia, quanto damno publico hìc deſit copia virorum arden-

ardenti zelo ſtudentium incremento noſtræ Sanctæ Fidei ac Religionis Ieſu Chriſti Domini Noſtri, tam ſæpe vrgeo vt ad hanc iam albam meſſem Operarij mittantur. Deo, cui cordium intima patent, notum eſt quantopere Te videre cuperem. incredibiliter lætarer amplexando & coram affando Te. Debes hoc virtuti Tuæ & cæteris donis à Deo in Te largiter effuſis. Horum ſpes præſenti vſu fruendorum conſpectum mihi tuum multò deſideratiſſimum facit. Si congreſſus noſter mutuus ad rationes maioris, aut ſaltem paris obſequij Diuini congrueret, quantis ex illo lætitijs penitùs mulcerer, quantaque voluptate Tibi coram inſeruirem, ſolus nouit, ſolus ad verum æſtimat, quem arcana mentium non fallunt, Deus. Neminem patiaris Amicorum tuorum in Indiam cum Præfectura mitti, ad regias pecunias & negotia tractanda. Nam de illis verè illud ſcriptum capere licet: *Deleantur de libro viuentium & cum iuſtis non ſcribantur*. Quantumuis de alicuius forte, quem noris & ames virtute confidas: tamen, mihi crede, obſta & quan-

tum potes pugna ne in iſtam objiciatur aleam; alioqui niſi confirmatus in gratia ſit, ſicut Apoſtoli fuerunt, caue ſperes perſeueraturum in officio, & conſtantem in innocentia futurum. Vis eſt, pene dixerim, quædam ineluctabilis qua in præceps protruduntur, cum ad lucri pellaciam, ad prædæ opportunitatem, ad famem cupiditatis præſenti guſtu irritatæ, torrens ſupernè ingruens exempli ac conſuetudinis incubuerit. Inuidiam, & tantum non culpam, furto vſus publicus detrahit: dum vix dubitatur: fieri non male quod impune fit. Vbique, ſemper, rapitur, congeritur, aufertur. Semel captum numquam redditur. Quis enumeret artes & nomina prædarum? Equidem mirari ſatis nequeo, quot, præter vſitatos modos; inſolitis flexionibus, inauſpicatum illud *rapiendi* verbum quædam Auaritiæ Barbaria coniuget. Inter hæc vbi euocantur ex hac vita, miſerabile eſt, quam malè ſubductis, quam perditè confuſis ſpei ac ſalutis rationibus, infelices animæ ad Tribunal inexorabile ſiſtantur. Michaël Vazius hic Proepiſcopi munere functus, iſthuc profici-

ficiſcitur. Homo eſt quo vix alium ardentiorem reperias zelatorem honoris obſequijque Diuini. Non dubito quin viſurus ipſum allocuturuſque ſis, & ex illa quam in eo animaduertes pace lætitiaque animi, vehementi ſtudio Diuinæ gloriæ coniuncta; confido Te informaturum notitiam & æſtimationem veram laudum ac meritorum eius; cui poteris tutò credere, copiosè ac plenè haud dubiè tecum acturo de cunctis quæ hic geruntur. Scribo ad Regem de illo; ſuadens quantum poſſum ad exonerationem conſcientiæ tum meæ, tum Maieſtatis eius; vt eum citò huc remittat. Eget enim eo viro incredibiliter India: quoniam hic eſt qui Chriſti ouiculas à vi defendit atque inſidijs inſatiabilium luporum. Homo eſt Michaël Vazius intrepidus & fortis; qui numquam deterretur ab allatrandis ijs qui recens ad Chriſti religionem aggregatos perſequuntur & bonis euertunt. Si alium huius loco Rex mittere huc volet, quem reperiet (vt minimam Vazij dotium memorem) pari cum eo vſu præditum Indicarum rerum, quibus per annos duode-

decim non interfuit ſolum, ſed etiam præfuit? quem, qui ſic ametur à Bonis, timeatur à malis? Planè ſic habe: ſi alium Rex quærat, quantumuis in deligendo attendat, magno ſe exponet periculo aberrandi à ſcopo quò collimat. Quare age, rogo Te, ſeriò cum eius Maieſtate, vt hunc remittat. Vale. Cocino VI. Kalend. Februar. Anno MDXLV.

Tuus verus & in Chriſto
Amantiſſimus Frater
Franciſcus.

EPISTOLA VIII.

PATRIBVS PAVLO CAMERTI, IOANNI BEIRÆ, ANTONIO CRIMINALI, ET CÆTERIS SOCIIS. GOAM.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore, Amen.

PRolixis literis quas ad Vos per P. Commendatorem miſi, fusè vobis expoſui, eſſe me in procinctu ad iter Macazarem verſus:

ſus : ſed quòd poſterioribus inde nuncijs acceperimus , haud quaquam eſſe illic res tam bono loco ac nobis erat perſuaſum , non ſum illuc profectus ; cogitoque iam Amboinum , vbi & multi iam Chriſtiani ſunt , & quæ cæterorum docilitas laudatur , multorum ad Eccleſiam facile ſecutura videtur acceſſio. Inde ad vos ſcribam quæ præſens videro de regionis eius ſtatu , deque diſpoſitione Indigenarum ad fidem , ac fructu qui veriſimiliter ſperari ex laboribus ibi exantlandis poteſt. Pro vſu quem præſenti experientia mihi peperi rerum Promontorij Comorinenſis & Goæ, quemque , Deo iuuante , comparabo Amboinenſis & Moluccenſium Tractuum ; cum eos inſpexero , ſcribam ad vos in quibus potiſſimùm horum locorum collocari veſtram induſtriam ad maius Dei obſequium videatur vtilius . Quod nunc eſt , rogo vos Cariſſimi Patres Ioannes de Beira & Antoni Criminalis , vt ſubitò ab his viſis literis expediatis vos ad quamprimum eundum in Promontorium Comorini , vbi vtiliorem Dei obſequio nauabitis operam quam iſthic Goæ: vnde

vnde aſſumetis P. Franciſcum Manſillam, ſi forte ibi ſit; ipſe enim peritus eſt Comorinenſis regionis, & ab eo intelligetis quo pacto viuere & operari vos illic oporteat. Omnino velim, ſi Patrem, vt dixi, Manſillam hæ literæ Goæ repererint, vt ambo vos, eo tertio adiuncto, ſimul in Comorinum proficiſcamini. Per Deum oro vos ne aliter faciatis; neue, quacumque demum obſtante cauſa, omittatis profectionem iſtam; quam planè cupio, & iudico neceſſariam. P. Nicolaus Lancilotus ſubſiſtet in Collegio S. Pauli, profitenda ibi Grammatica, ad quod è Luſitania miſſus eſt. Quia confido Vos; quæ veſtra eſt caritas, non aliud facturos quam quod hæc præſcribit Epiſtola, plura de hoc non addam. Paule Camers cariſſime multum oro Te, per quo Ieſum Chriſtum amore proſequeris, vt acriter inuigiles vtilitatibus & conſeruationi Domus iſtius. Ante omnia Tibi etiam atque etiam commendo vt plenam perfectamque exhibeas obedientiam ijs qui eius Domus qualemcumque Præfecturam exercent. Sic habe: nihil Te vlla in parte mi-

hi

hi gratius, nihil poſſe iucundius facere, quam ſi planè ad nutum ipſis obtemperes. Equidem ſi iſthic eſſem, nihil, ne minimum quidem quantulumcumque facerem contra, vel præter autoritatem & voluntatem eorum, qui Sancto iſti Domicilio præſunt; obſequererque illis diligentiſſimè in omnibus quæcumque mandarent. Optoque ac ſpero Deum intimo in animam tuam afflatu inſpirationis ſuæ perſuaſurum Tibi penitùs: nulla Te re maiorem inire ab ſe gratiam poſſe, pluſque ad ſuum obſequium laudemque conferre, quam, eius amore, abnegando tuam propriam voluntatem. Scribe ad me quæſo ſingillatim de cunctis noſtris Patribus ac Fratribus, præcipuè de P. Franciſco Manſilla, per nauem quæ ſolutura iſthinc Moluccum verſus eſt. Scio Te id facturum, fusè ac diligenter; & iam nunc præcipio ſpe ac deſiderio voluptatem quam mihi literarum iſtarum afferet lectio. Rogo Vos Cariſſimi Fratres, orate continuò pro me quotidianis veſtris cum Deo colloquijs & Sanctis Sacrificijs. Indigeo peculiariter iſto à vobis auxilio propter diſcri-

ſcrimina quæ adeo, nauigans in terras barbaras omnis generis periculis infeſtas. Proficiſcitur hinc ad vos Simon Botellus, benè affectus erga iſtam Sanctam Domum. Referet ille vobis minutè de me ac rebus meis. Amiciſſimo illo vtor, viciſſimque amo hominem plurimùm. eſt enim vir valde bonus & Dei amans ex vero. Rogo Te vt eius amicitiam diligenter colas. Omnia ille in me veri Amici officia cumulatè præſtitit, dono mittens quantum opus fuit ad viaticum & inſtrumentum nauigationis huius meæ, cum beneuolentiſſima ſignificatione præſtantis caritatis. Remuneret vtinam illum mea vice, qui poteſt, Deus: quantum enim illi debeam ſentio. Deus Dominus noſter, Cariſſimi Fratres in Chriſto, nos in ſua ſancta gloria coniungat; quando in iſta vita tam variè diſperſi degimus. Malaca XVII. Kal. Ianuarias Anno MDXLV.

Veſter minimus Frater in Chriſto

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA IX.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

DOmine. De Rebus Religionem & Dei Domini noſtri cultum atque obſequium ſpectantibus in his Oris Malacæ & Molucci, confido Maieſtatem Tuam ad minutum diſtinctè cognituram ex literis quas ſcribo ad Societatem in Europam; cùm quibus ſunt etiam reſcripta ad literas huc ad nos datas à Te, Domine, quem habemus & agnoſcimus præcipuum & verum Protectorem vniuerſæ Societatis Ieſu; amore ac beneficijs cumulatè talis nominis officium explentem. De ſtatu Religionis ac Chriſtianitatis Indiæ, Pij ac Religioſi Viri qui iſtinc ad Vos, ſtudio promouendi diuini obſequij, ſe conferunt, Tuam Maieſtatem pleniſſimè docebunt. Præterea P. Frat. Ioannes de Villa-comdea fidelis Dei Miniſter, & multa experientia rerum quæ geruntur in Inſula Ceilano, de illis ſcribit quæ ad exonerandam conſcientiam tam eius quam Tuæ Maieſtatis ſignificare ipſum & Te cognoſcere

vtriuſ-

vtriuſque intereſt. Ea ille fuſè clareque ac ſumma fide diſſerit, partim in Epiſtola inſcripta Tuæ Maieſtati, partim in Actis ac Commentarijs ſimul miſſis, quæ mihi omnia communicauit: quare dignam rem ſua cætera ſapientia fecerit Maieſtas Tua; ſi tam fida notitia rectè vtens, quamprimum ea iuſſeris quæ ad defungendum tuo hac in parte munere ac officio, neceſſario decernenda videbuntur. Denique Fratres quoque meos è Societate exiſtimo & ipſos ſcribere ad Maieſtatem Tuam; redderéque ſingillatim ac minutè rationem Chriſtianitatum Comorinenſis, Goanæ, & aliarum quæ per hos Indiæ Tractus aut iam conditæ ſunt, aut quotidie conduntur augentur-ve. quod ad me priuatim attinet, multum ac ſæpe cogitaui, deliberauique cum animo meo, ecquid exponerem per literas Maieſtati Tuæ quod mihi circumſpicienti quæ hìc fiunt, & attentiſſimè cuncta reputanti, faciendum videretur ad latè diſſeminandam in his Terris & firmiter ſtabiliendam noſtram Sanctam fidem. Hinc quidem impellebat vt aggrederer, ſtudium obſequendi Deo & eius promouendæ gloriæ:

deter-

deterrebat aliunde ne auderem, quòd deſperarem extiturum inde operæpretium. neque enim in rem vnquam conferenda confidebam quæ propoſuiſſem. Atqui tacere ſaluo officio haud mihi videbar poſſe; vtique cum appareret non ſine certo conſilio conceſſum mihi diuinitùs vt hos penitus animo ſenſus conciperem. Nec comminiſci poteram veriſimilius quidquam cur Deus iſta mihi aperire voluiſſet, niſi vt à me indicarentur Maieſtati Tuæ: & tamen rurſus verebar, ne ſi quod me angit exponerem, hæc mea Epiſtola forte in hora mortis accuſaret apud Deum Maieſtatem Tuam, aggrauaretque conditionem ac periculum illius iudicij ſupremi, demenda Tibi excuſatione ignorantiæ. Credat mihi quæſo Maieſtas Tua, id me non mediocriter angebat. quippe cum mihi eſſem intimè conſcius, nihil me ſpectare aut cupere hic aliud, niſi laboribus me conficere, & vitam ipſam profundere in ſalute animarum per hos Indiæ Tractus procuranda; vt ſic detraherem quantum poſſem de onere officij incumbentis Tibi; & defungenda parte commendati curæ tuæ mune-

E ris,

ris, expedirem rationes conſcientiæ Maieſtatis Tuæ; ſecurioremque Te in iudicij extremi terribili alea præſtarem. quod vt tua cauſa, velim & quauis contentione ac ærumna mea bene putem emptum, meretur ingens tuus in noſtram Societatem amor. Hæ contrariæ, Domine, ſolicitudines, inter officij mei & tui periculi alternantes metus, mirè miſereque, vt verum fatear, meum ad ſe quæque variè trahentes diſcerpebant confundebantque animum; quoad denique in eam partem deliberatio conſedit, quæ defungendum ſemel, exonerandamque effuſione diu preſſorum ſenſuum conſcientiam præſcribebat meam. En igitur quæ à me in his Indiarum, Malacæ ac Moluci Regionibus præſenti, eaque longa, experientia comperta, conuulnerant mihi mentem & ægritudine conficiunt. Pro certo habeat Maieſtas Tua; in his locis, vti & alibi, plerumque omitti multa quæ fieri ad Dei obſequium expediret, ob quaſdam Sanctitatis ſpecie fucatas, reuera vitioſas & valde noxias æmulationes; arcanis offenſiunculis eos inuicem committentibus qui rebus hic gerendis

præ-

præſunt. Dum quidam ait: meum eſt hoc agere; nec alteri concedam vt eius facti laudem tollat. Alius contra: quando ego non hoc facio, à vobis fieri non gaudeo. Ecce alter diuersè queritur: Ego pondus porto & labores exantlo. gratiæ ac fructus operum proueniunt alijs. In iſtas altercationes ardeſcentibus ſtudiis, pro ſe & ſcribunt & satagunt, quo ſuam quiſque rem promoueat. Inter hæc tempus conſumitur, occaſiones elabuntur: locus non relinquitur proferendo cultui Dei Domini noſtri. Nec diſſimili de cauſa ſæpius euenit, vt quæ magnum honorem præcipuamque vtilitatem allatura Maieſtati Tuæ fuerant in India, negligantur. Vnum iſti malo remedium excogitaui, quod ſi adhiberetur, & multi, ni fallor, Chriſtiani fierent in his Tractibus; & qui ex ijs, quòd apud Potentes gratia careant, expoſiti ſunt iniurijs, cari commendatique Magiſtratibus forent: vt nemo eos vexare, nemo ſpoliare, neque Luſitanus neque Indus auderet. Hoc autem eſt: vt ſignificet Maieſtas Tua, vel per literas Prætori ac Præfectis qui iam ſunt

in India, vel voce coram, ijs quos huc mittes rebus præfuturos, clarè inquam ijs ſignifices ac certò denuncies: Te incrementum Noſtræ Sanctæ Fidei, quod præ omnibus cupis, præcipuè, ante omnes Religioſos & Sacerdotes qui in Indijs ſunt, ipſi Prætori aut loci Præfecto commendare; in eo præſertim confidere; ab eo repetiturum rationem; ei quod benè, quodue perperam actum in eo genere fuerit, totum imputaturum, præmioque aut ſupplicio repenſurum. Atque in ea declaratione, quo minus eſſet interpretationibus obnoxia, cuperem equidem nominatim exprimi nos omnes qui verſamur in his locis; negando in quemquam noſtrum aut in omnes ſimul deonerare Te vllam partem officij quod conſcientiam Tuam grauat; ſed in eum ſolum qui à Te autoratus Prętoris aut Pręfecti poteſtate locum quemcumque obtinet, vbi rei Chriſtianę gerendę qualiſcumque occaſio eſt. cum enim Deus Maieſtatem Tuam iſto grauiſſimo conſtrinxerit officio, conſulendi videlicet ęternę ſaluti ſubiectarum Tibi Gentium, non alijs à Te id debere demandari, quam

Vi-

Vicarijs autoritatis iſthic Tuę, & perſonam Tuæ Maieſtatis dignitate Magiſtratus repræſentantibus: quorum alicuius negligentia ſi eueniſſe comperias, vt non multi Chriſti Fidem eo gubernante in loco ipſi commiſſo ſuſceperint; pœnas quæ ob neglectum obligationis tantæ in tuum ipſius impenderent caput, Te in ipſum auerſurum; cum iam antea clarè denunciaueris, totum iſtud grauiſſimum officium imbuendas curandi Fide Chriſti animas Infidelium Tibi ſubiectorum, Te in tuos Primarios horum tractuum Miniſtros exoneraſſe. Quoties igitur ad Te Prætor aut Præfectus ſcribet, exponat quo loco Ghriſtiana res ſit: quot & qui quales-ue crediderint ex Ethnicis: quæ ſpes ſit quæue facultas adducendorum aliorum. Literis eius ſolis in his quæ de hoc genere ferentur, fidem adhibiturum Te; alijs quorumuis eo de argumento ſcriptis non acquieturum. Quod ſi eo in loco vel Prouincia cui quiſque præeſt, eo tempore quo præfuit, parum aucta numero Neophytorum Eccleſia noſtra Sancta fuerit, cum conſtet multum vbique ac ſem-

per augeri poſſe, modo Præſides velint; ſeriò ac fide regia denunciet Maieſtas Tua ipſis in Diplomatibus quibus eos inſtituis & poteſtatem confers, Te pœnas ab ipſis repetiturum. Idque percuperem Te iureiurando confirmare; pollicerique palam interpoſito ſolemni formula conceptis verbis Dei nomine; Te, per quemcunque Præſidem ſteterit, ne Fides propagetur; eum, poſtquam redierit in Luſitaniam, mulctaturum bonis, & pecuniam eius remque familiarem vniuerſam in Opera Miſericordiæ expenſurum; ac præterea vinculis ipſum & dura cuſtodia multis annis detenturum. Clareque moneas ne errent, ſibique blandiantur, quaſi minæ deducendæ in rem nequaquam ſint; certo enim certius Te nullas, quæcunque obtendi poſſint, excuſationes accepturum. vnamque reſtare ipſis viam Tuæ ſeueritatis euitandæ, promerendæque gratiæ, ſi quamplurimos locis & temporibus quibus rexerint, effecerint Chriſtianos. Cur ita fieri neceſſe ſit multis poſſem experimentis, quæ mihi ſunt perſpectiſſima demonſtrare. Sed hærere in his nequeo, ne moleſtus ſim Maie-

ſtati

ſtati Tuæ; & meas ærumnas præteritas ac præſentes ſine ſpe operæpretij recitem. Tantum dico: Si Prætor aut Præfectus quicumque ſit, certiſſimè ſibi perſuaſerit, talia ex vero à Maieſtate Tua dici, planeque ita facturum Te ſicut denunciaſti ac iuraſti, vno anno vniuerſa Inſula Ceilani, & multi oræ Malabaris Reges, totumque quam latè patet Comorini Promontorium Chriſti Religionem amplectetur. quamdiu vero Prætores aut Præfecti locorum Indiæ non vrgebuntur iſto metu dignitatis & rei familiaris amittendæ, niſi Chriſtianos plurimos fecerint, nullum magnum ſperet Tua Maieſtas ſucceſſum prædicationis per Indias Euangelicæ; certiſſimumque habeas, nec acceſſuros multos ad Baptiſmum, nec qui acceſſerint multum in Religione profecturos. neque omnino per aliud ſtare quominus quotquot viuunt Homines in India Chriſti Diuinitatem agnoſcant, & eius ſacram Doctrinam profiteantur; quam quod, qui Prætor aut Præfectus id curare neglexit, nulla per Maieſtatem Tuam graui pœna mulctatur. Et quoniam vix ſpero id vmquam futu-

rum, parum abeſt. quin me hæc ſcripſiſſe pœniteat: vbi præſertim reputo; forſitan Maieſtatem Tuam ex hoc ipſo quod Te de hoc admonui, inexorabiliùs apud Dei Tribunal iudicandam: nec ſcio vtrum tali tempore admittenda ſit exceptio qua forte allegabis: Te non fuiſſe obligatum ad fidem adhibendam meis literis. Ex animi mei ſententia ſumma fide profiteor Maieſtati Tuæ, me nequaquam ſcripturum hæc fuiſſe quæ hactenus expoſui de Præfectis aut Præſidibus horum Tractuum ſi poſſe me reticere iſta ſine crimine, perſuadere mihi vllo modo potuiſſem. Nondum, Domine, planè conſtitui an ſim iturus in Iaponiam: ſed magnum mihi momentum, vt in conſilium eò proficiſcendi propendeam, addit, quod valde diffido adfuturum mihi hic in India eum verum & efficacem Magiſtratuum fauorem. qui eſſet neceſſarius ad incrementum Noſtræ Sanctæ Fidei, & ad conſeruationem Chriſtianitatis iam factæ. Obſecro atque obteſtor Maieſtatem Tuam, per quo Deum Dominum Noſtrum amore proſequeris, quoque ferris ſtudio ei gratificandi,

vt

vt tuis fideliſſimis per Indias ſubditis, mihique cùm illis tantum regiæ iſtius indulgeas gratiæ, vt proximo anno multos noſtræ Societatis concionatores huc mittas. Nam Tibi Domine veriſſimè denuncio, multum talibus egere Arces tuas Regias per Indiam; tum ob Luſitanos qui in illis Præſidijs degunt, tum ob nouos Chriſtianos qui ſubiectis in Vrbibus aut Pagis viuunt. Expertus loquor. quę, inquam, vidi, quęque præſens ſenſi ad hoc ſcribendum me impellunt. Quo tempore Malacę, quoque in Molucis fui, bis quolibet die Dominico, aut alioqui feſto, ad concionem dicebam. Id ita facere cogebar, quòd egere plurimum & milites & populum qui ibi ſunt multiplicato diuini verbi pabulo videbam. Luſitanos igitur de ſacro pulpito docebam ad matutinum ſacrum: à prandio Filios, & Filias, pretereaque Mancipia ipſorum, & liberos ex Indigenis Chriſtianos, accomodato ad captum cuiuſque ſermone erudiebam; Capita Chriſtianę Doctrinę ſingillatim ediſſerens. Certo vero infra hebdomadam die ad congregatas

in

in Templo vxores Luſitanorum, tam Indigenas, quam ex vtroque genere mixtas, concionem catecheticam habebam de Fidei Articulis & Sacramentis Confeſſionis & Communionis. Paucis annis ingens operę pretium ad Dei obſequium extaret, ſi hic docendi tenor conſtanter in locis omnibus vigeret. Intra ipſas porro Arces tradebam per id tempus quotidie doctrinam Chriſtianam poſt meridiem liberis Luſitanorum vtriuſque ſexus; ſeruis item & Ancillis eorumdem, ac Chriſtianis Indigenis: ex qua Inſtitutione pręſens fructus extabat, quòd Idololatricę ſuperſtitiones & magicę pręſtigię, quę inter rudes Neophytos, antea frequentabantur, iam prorſus omitterentur. Hęc ita minutim refero Maieſtati Tuę, vt hinc pro Tua ſapientia iudices, quanta hic ſit opus Concionatorum copia; & eam, quòd eſt conſequens, idoneam procurare ne obliuiſcaris; vtique cum, ſi quę hic iam grauis ſentitur eius auxilij penuria in poſterum quoque perſeueret, non modo qui recens ad noſtram Sanctam Fidem ſunt conuerſi, non perſtituri ſint in propoſi-

poſito; ſed ne ipſi quidem Luſitani vltra fere plerique quam nomine tenus ſint futuri Chriſtiani. Valde vereor, Domine, vt quem velim, & opus eſſet, hęc mea deſideria effectum nanciſcantur: ęgrèque adducor, infelicitatem Indię expertus, ad certò confidendum, tanti eam boni, quantum illi opto futuram compotem: cuius ea eſt quaſi conditio innata, aut pòtius maligna indoles, vt exactam religionem & excellentiam officiorum exquiſitę virtutis in publicum morem induci, & paſſim apud pleroſque inualeſcere minimè ferat. Idibus Ianuarij huius anni appuli Cocinum Malaca veniens; vbi Epiſcopum repereram, ex eiuſque conſpectu, atque vſu magnum animi fructum ceperam; animaduertens quanta caritate ingentes corporis labores ſuſtineat, obeundo ſingillatim Arces intra ſuam Diœceſim ſitas, & adeundis excolendiſque Chriſtianis S. Thomę; ſuo ſic plenè officio fungens, prout verum ac bonum, qualem ſe per iſta probat, Paſtorem decet. Horum tam laudabilium operum merces ei à certis horum Tractuum

Ho-

Hominibus talis omninò perſoluitur, qualem ſanctis rependere Mundus conſueuit. Multùm mihi placuit, & quadam ſui reuerentia perfudit, pręſentibus perſpecta experimentis Sancta Viri Patientia. Scio muſſitari neſcio quid per Indiam de illo à Filijs huius ſęculi, quos etiam arbitror ad Maieſtatem Tuam ſcripturos ſiniſtram illam ipſam ſuſpicionem qua eum temerè aſpergunt occaſione mortis Michaëlis Vazij. qua in re, hoc ei veriſſimum & ſynceriſſimum debere me teſtimonium ſentio, &, vt graui me exonerem officio, reddo: affirmans certo ſcire me (quamuis qua via quoue modo id didicerim, dicere aut ſcribere non poſſim) compertiſſimum, inquam, mihi eſſe, nihilò magis eum de iſto euentu culpari iure poſſe, quàm me ipſum, qui longiſſimè illinc apud Molucas aberam quando iſtud contigit. Oro atque obſecro Maieſtatem Tuam, pro eo quantum & Deum amas, & Deo gratificari ſtudes, & tuam ipſe conſcientiam ab omni contagione labis ſeruare puram cupis; ne quidquam circa

hęc agas, aut decernas. vnde iſti viro bono ægrè ſit. Sanè ſi Maieſtas Tua Fidem adhibere videretur falſiſſimæ iſti calumniæ, inde adderetur autoritas, & augeretur confidentia Obtrectatoribus, qui ſunt in India. Quod Maieſtas tua Petrum Gonzaluium, Proepiſcopum Gocinenſem inter Sacelli Regij Præfectos adſciuit; quodque Fratris eius Filium Aulæ Palatinæ honorarijs Ephebis accenſuit, vt ad meum quoque beneficium pertinere putem, ingentia Viri huius in Societatem noſtram merita faciunt. Me itaque ac noſtros omnes eo peculiari nomine Maieſtati Tuæ obſtrictos profiteor. quod minus miraberis, Domine, ſi ſcias Domum Gocinenſis Proepiſcopi Diuerſorium eſſe Societatis Ieſu. Nec vulgaris hoſpitij aut vſitatæ amicitiæ finibus benignitas in nos eius coërcetur: eò vſque liberalitate prodeunte, vt poſtquam in noſtros vſus cuncta expendit, quæ ad manum ſunt, mutua corroget ab alijs quæ ſuperimpendat. Oro Maieſtatem Tuam nomine Societatis vniuerſæ, vt tam ci quam eius Fratris Filio iubeas iſthic expe-

dìri

diri neceſſarias Literas, vt hic ſtatæ ipſis Penſiones cum fide præbeantur. Vterque iſta gratia dignus eſt: Proepiſcopus quidem quia inuigilat Saluti æternæ fidelium ſubditorum Maieſtatis Tuæ; Fratris eius Filius, quia militarem operam Patriæ ac Reipublicæ tuis auſpicijs nauat. Deſino in hoc voto: Det vtinam Deus Dominus noſter Maieſtati Tuæ; vt penitus in animo tuo ſentias, ac ſimul factis exequaris, quidquid ipſo in momento mortis tuæ gauderes à te factum. Cocino XIII. Kal. Februarias anno MDXLVIII.

Tuæ Maieſtatis Seruus inutilis

Franciſcus.

EPISTOLA X.

P. SIMONI RODERICO SOC. IESV.

Gratia & Amor Chriſti Domini Noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

QVi has Tibi reddet literas homo eſt vſu hic aliquo mihi notus. Is in Luſitaniam

niam proficiſcitur animo poſtulandi à Rege præmia operæ à ſe Reipublicæ nauatæ: vehementerque à me inſtitit, vt commendatitias in eam rem ad Te Literas darem. Agnoſco equidem, nec ipſi diſſimulaui, longè quæſtuoſiorem ambitionis artem inſtituere illum, agendo cum Deo, poſſe; impetrandaque ab eo ſuorum peccatorum venia; quam meritorum ac rectè factorum terrenam mercedem à Rege mortali nundinando. Is tamen ab iſta vtique ſpe ac cogitatione, hic quidem, deduci non potuit. Experiare iſthic cenſeo, ecquid animum cum Cælo mutauerit. Et ſi forte illum mala periculaque nauigationis opportuniorem cœleſtibus monitis fecerint, ſuade homini, vt Monachus potius iſthic hæreat, quam hùc redeat miles. Si perſuaſeris: nę Tu hominem miſerum ingenti affeceris beneficio; atque adeo lucrifeceris animam perditam. quod ſi defixus caducis animus ad tantum Philoſophiæ non aſſurgit, iuuetur ſanè in ijs quę iuſtè poſtulat; & Te quoad potes conciliante conſequatur ex honorarijs quę meruit longa

mi-

militiæ tolerantia, ſaltem quantum ad victum iſthic ei opus eſt. Id ego Te vt coneris eius cauſa etiam atque etiam per Dei caritatem rogo.

Poſtquam omnes literas perſcripſi quas dare conſtitueram in Luſitaniam ferendas Petro Fernandez, functo in his Indiæ Tractibus munere proepiſcopi, appulerunt huc Malaca Naues quę certo nunciant, Portus Sinicos infenſos infeſtoſque Luſitanis eſſe. Non tamen hoc me deterrebit à tentanda profectione in Iaponiam, quam vti iam ſignificaui Tibi me decreuiſſe, ita Deo iuuante ſuſcipiam. Non eſt enim alius fructus animi maior in hac ærumnoſa vita, quam viuere in magnis moriendi periculis, quorum adeundorum vnica & vera cauſa fuerit ſolus Dei amor, & ei gratificandi, dilatandęque noſtrę ſanctę Religionis ſyncerum ſtudium. Suauius, mihi crede, homini eſt in hiſce laboribus verſari, quam ſinè illis pacatè, otioſeque viuere. Deus Dominus noſter nos in ſua ſancta gloria coniungat. Vale. Cocino VIII. Kal: Februarias Anno MDXLIX.

Tuus in Chriſto amantiſſimus Frater *Franciſcus.*

EPI-

EPISTOLA XI.

EIDEM.

Gratia & Amor Ieſu Chriſti Domini Noſtri adſit nobis ſemper auxilio & fauore Amen.

NE mirere quòd ſcribam ad Te ſæpius. Nam & multi ſunt qui hinc ad vos proficiſcentes, literas à me quas ad Te perferant petunt; & Ego perlibenter omnem occaſionem arripio compellandi tui: vtique confidens fore, vt quæ à me ſcribuntur fructu animi mei magno, à Te pro amore mutuo, legantur non ſine voluptate. Qui Tibi hanc reddent Epiſtolam duo viri honeſti ſunt ac probi, optimique Chriſtiani, ciues Malacæ Vrbis, vbi Domicilia & Familias habent. Cauſa illis fuit iſtuc nauigandi cura exoluendi ſe certis officijs obſequijſque ad quæ adſtringebantur. Narrabunt Tibi multa de Malaca ciuitate, de laboribus in ea noſtrorum, & fructu qui ex ijs prouenit, quæ habent perſpectiſſima, vtpote cunctorum teſtes oculati.

Ferunt etiam literas P. Franciſci Perez, quibus puto illum, vti ſe facturum recepit, fusè, diſtinctè, ac minutim explicare quo ſucceſſu functiones Inſtituti noſtri propriæ illic exerceantur, nec tacebunt de Sinicis Iaponiciſque rebus. in ea enim vrbe diu fuerunt, quæ commercijs illarum Terrarum & Gentium opportuna, optimè omnium nouit quid in ijs geratur. Mirari ſe multum aiunt amici mei ac familiares omnes, quòd nauigationi tam longinquæ tamque periculoſæ me committam. Sed miror Ego magis modicam illorum fidem. Habet in manu ac ditione ſua Deus noſter Tempeſtates Marium Sinici & Iaponici, quibus vehementiores negant vſpiam vllas exiſtere. Subſunt eiuſdem poteſtati venti omnes, ſcopuli, Syrtes ac Breuia, quæ plurima, inſidioſiſſimaque, ac infamia naufragijs ibi feruntur eſſe. Imperio idem ſuo continet Piratas omnes, quorum illic infinitum numerum prædicant, eorumdemque immaniſſimorum, quique ſoleant exquiſitis enecare cruciatibus quos capiunt, præſertim Luſitanos. Cum igitur Deus Dominus noſter ſub ſua ditione te-

teneat hæc omnia, à nullo eorum quidquam timeo. Deum ipſum metuo ſolum; ne ob meam in eius obſequio negligentiam, quodque ineptus inutiliſque mea culpa ſim in Regno ac Nomine Ieſu Chriſti Filij eius inter Gentes quæ ipſum non norunt proferendo, iuſtè caſtigandum decernat. Extra hunc, omnes illos alios metus, pericula, labores, quæ tam formidoloſè Amici certatim intentant mei, non facio nauci, & ſecurus rideo. vnuſque in me Dei timor cunctos creaturarum metus extinguit; quippe quas nocere, nemini ſcio poſſe, niſi cui & quatenus Conditor ipſorum incommodare permiſerit. Redeo ad duos Noſtros, oroque Te, pro eo quantum Dei ac Domini noſtri amor atque obſequium Tibi cordi eſt, vt paucis diebus quibus Olyſſippone futuri ſunt, eos foueas, hoſpitio commodo excipi cures, in cunctis adiuues, prout poteris & res exiget. Ac cum, auditis quæ multa illi vobis de India narrabunt, ipſos confectis negotijs remittetis huc, fac eis deferendas ad nos tradas longas & accuratas literas, quæ nos omnia doceant de cunctis Societatis no-

ſtræ Patribus ac Fratribus, qui in Italia, Gallia, Belgio, Germania, Hiſpania, & Aragonia ſunt: nominatim autem de benedicto & mihi ſingulariter caro Collegio Conimbricenſi. Has Tu literas Malacenſibus Noſtris inſcribas cenſeo. Illis enim tradita earum autographa ab his duobus indidem ciuibus ad ſua reducibus, ſeruabuntur ibi; & exſcripta ex ijs exempla ad nos è Malacenſi Portu, vnde ſingulis annis multæ in Sinas & Iaponiam naues ſoluunt, tot mittentur vijs, vt per vnam harum aliquam ſucceſſum habituram ad nos peruentura ſint. Deus Dominus noſter nos coniungat in ſua ſancta Paradiſi gloria. Amen. Kalendis Februarij Anno MDXLIX.

Tibi deditiſſimus & Tui amantiſſimus in Chriſto Frater

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XII.

IOANNI III. REGI LVSITANIÆ.

NOn ſcribo Maieſtati Tuæ calumnias, iniurias, vexationes, quibus hic exagitantur & opprimuntur qui recens ad noſtram ſanctam Religionem acceſſerunt. Pater enim Frater Ioannes de Villacomdea, iſthuc proficiſcens cuncta eius generis fuſè veriſſimeque narrabit, & quaſi ſubijciet oculis Maieſtatis Tuæ. Debes illi viro, Domine, multas gratias ob labores ingentes & innumerabiles quos per hos Indiæ Tractus exhauſit in diuino tuoque obſequio, & vt conſcientiæ atque officij Maieſtatis Tuæ rationes expediret apud Deum. At in æſtimando P. F. Ioannis merito, nolim à Maieſtate Tua ſolum reputari contentiones, perpeſſiones, vigilias, & cæteras corporis ærumnas, vtcumque eæ multæ, graues, continuæque fuerint, quas pertulit. Ludus enim hæc ac remiſſio ſint ſi comparentur cum mentis angoribus, & diriſſimo tormen-

to animi quo intimè lacerabatur ſpectans ſuis oculis, nec prohibere vlla ratione valens, Præfectos Arcium & Procuratores Fiſci immaniter agere ferreque, & auariſſimè diripere miſeros Neophytos, in fide Chriſti, quam nuper ſuſceperunt; teneros adhuc: quos ideò illi ipſi qui vexant chriſtiani Magiſtratus ſouere potius debuerant & beneficijs amplecti. Hoc vero, mihi crede Domine, Cordolium longe ſupra omnes corporis dolores acerbiſſimum eſt; atque adeo, vt ſic dicam, martyrij genus horrendum, cruciatibus quibuſuis tyrannicis atrocius, cogi patienter acquieſcere cum videas momento deſtrui aliena culpa, quæ tuo & aliorum longi temporis vehementiſſimo conatu, ærumnoſiſſimaque constantia proximè faſtigium perducta erant. Hic pro certo ferebatur, Regem Ceilani pretioſa xenia ad Maieſtatem Tuam mittere, ob beneficia quæ à Te quotidiè accipit plurima. Habeat pro indubitato Maieſtas Tua, immanem in eo & acerbiſſimum Chriſti hoſtem Ceilani regnare: &, quod pene dictu nefas eſt, ad nocendum Chriſti cauſæ, opprimendamque

damque quam poteſt maximè religionem, non alia magis potentia, quam tua gratia tuiſque donis autorari & armari. Veriſſima hæc ſunt; ſed vobis auditu fortaſſe non grata. quare equidem perinuitus ſcribo; præſertim cum id ne fruſtra fecerim metuam, Dum enim hic de futuris æſtimatur ex præteritorum experientia, ſanè verendi cauſa eſt, ne in poſterum quoque maior longè ac clarior Tuæ Maieſtatis fauor extet in illum profeſſum & atrocem Inimicum Chriſti, quam in Religioſos Sacerdotes qui rem Chriſtianam Ceilani curant. quæ palam cernentibus euidentia ipſa rerum voces interdum elicit Liberas, quas pace tua Domine hic ponam: Imperio Te Indiarum non ad amplificandum Chriſti regnum vti; ſed ad corradendas opes humanaque dumtaxat ac temporaria Tibi ac Tuis conficienda commoda. Ignoſcat mihi quæſo Maieſtas Tua ſi tam clarè ac ſine ambagibus res vt ſunt exprimo. Hoc enim me ita facere cogit verus & ſyncerus amor ac ſtudium quo Tui Tuæque Salutis æternæ, Domine, teneor: cum audire mihi videar Dei

Sententiam Supremo iudicio decernentis, aut potius quid decreuerit extremo Tuæ mortis momento, declarantis; cuius neceſſitatis vim nemo eluctari quantumuis potens; nemo arte propria, ope-ve alterius cuiuslibet, valet effugere. Nec quæſo nimium confidat Maieſtas tua ijs Mandatis quæ multa & grauia piè ac ſpeciosè inſeris Literis Regijs ad Prætorem, Præfectos, & cæteros Indiæ Magiſtratus, iubens ante omnia Religioni caueri & faueri Chriſtianæ. Ego enim, Domine, qui res vti ſe habent præſens intueor, clarè intelligo, nullam prorſus reſtare ſpem fore vt talibus vmquam mandatis verè ac ſeriò deferatur. quare vna mihi non in poſtremis cauſa eſt Iaponiam cogitandi, vt illas in extremas Orientis Inſulas fugiens, operam vtiliùs quam hic hactenus collocem. P. Fr. Ioannes fert ſecum communicanda Maieſtati Tuæ capita quædam circa miſeros Chriſtianos Oræ Comorinenſis. Capiat Maieſtatem Tuam aliqua miſericordia illorum. neu grauere eſſe illorum Pater; Orphani enim ſunt, morte nuper Michaëlis Vazij optimo ac veriſſi-

riſſimo Patre amiſſo. Quinque & quadraginta iam anni ſunt ex quo Epiſcopus quidam Armenus, nomine Iacobus Abuna, Deo hic & Maieſtati Tuæ inſeruit. Homo eſt ex æquo ferè Deo carus ob virtutem ac Sanctimoniam; & Maieſtati Tuæ ac omnibus ferè qui poſſunt aliquid in India neglectus ac ſpretus. Deus illi ſic merenti per ſe conſulit; Nos eo haud dignans honore, vt inſtrumentis vtatur nobis ad conſolandos ſeruos ſuos. Soli eum Ordinis S. Franciſci Patres ita curant, eàque amplectuntur beneuolentia cui nihil addi poſſit; abſque qua foret, iamdiu bonus ſenex confectus ærumnis efflaſſet animam. Liceat conſulere quod ſentio. Magnoperè autor ſum Maieſtati Tuæ vt ad iſtum Bonum Præſulem ſcribi cures tuo nomine, verbis honorificis & beneuolis; indito Literis ijſdem, quod poſſit Gubernatoribus ac Procuratoribus monſtrari, mandato, præſertim Præfecto Cocinenſi, vt eum honorent, hoſpitio excipiant, officijs & fauore proſequantur; maximè cum quid petet, aut qua re indigebit. Hæc ſcribens, non illi pio Antiſtiti

pro-

prodeſſe ac gratificari me putabam, ſed Maieſtati Tuæ. Nam ei per beneficam Patrum Franciſcanorum caritatem nunc quidem nihil deeſt: Maieſtas vero Tua Hominis apud Deum gratioſi fauore ac commendatione multum eget; quam promereri tali poteris officio. Eo eſt ille vir, vel hoc nomine digniſſimus, quòd multum exhauſit laborum in excolendis Chriſtianis S. Thomæ: & nunc in ſua penè decrepita ætate obedientiſſimè ſe accomodat cunctis ritibus & conſuetudinibus Sanctæ Matris Eccleſiæ Romanæ. Scio ſcribere ſolere Maieſtatem Tuam ad Patres S. Franciſci. ei faſciculo poſſet inſeri hæc ad Epiſcopum Armenum Epiſtola, quam ſuadeo ſcribas omnibus fauoris, æſtimationis, & affectus ſignificationibus plenam. Deus Dominus Noſter imprimat penitus menti Maieſtatis Tuæ claram notitiam ſanctiſſimæ voluntatis ſuæ; ſuggeratque ſimul vires, & auxilium conferat ad eam ita plenè perfectèque exequendam, vt Tua Maieſtas gauderet à ſe factum Hora extrema mortis ſuæ. quando à Te, Domine reddenda Deo ratio

erit

erit totius anteactę vitę. Id decretorium ęternitatis momentum citius aderit quam Maieſtas Tua putet. quare danda maturè opera eſt vt benè ad illud paratus occurras. Regna & Principatus tranſeunt. His noua ſuccedet & inopinatiſſima facies rerum: planè qualis ne cogitatione quidem ac ſuſpicione prima, Maieſtati vmquam Tuę in mentem venerit. Videbis enim Te per mortem ſpoliatum Regnis, & poſſeſſionibus eiectum cunctis, in alia longè diuerſa contrudi terribilia & tenebroſa Regna; in quæ duriſſimum & acerbiſſimum erit relegari ex illis alijs auulſum; pręſertim ſi, quod Deus auertat, extra Paradiſum & eius ſpem eſſes amandandus. Cocino VII. Kal. Februarias Anno MDXLIX.

Tuæ Maieſtatis Seruus inutilis

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XIII.

EIDEM.

QVoniam Regijs iſthinc miſſis literis iuſſiſti me, Domine, ſcriptò referre ad Maieſtatem Tuam de ijs qui per hos Tractus cum fide ac diligentia commiſſo à Te ſibi munere funguntur; ſic velim habeas: Duartem Barretum, qui negotia Regni tui nuper procurauit Malacę, nihil in ea functione omiſiſſe quod ab homine gnauo, induſtrio, fideli expectari poſſet. Ita enim proſpexit rationibus Fiſci, ita Negotiatoribus fauit, iure ſine perſonarum reſpectu ex ęquo dicundo, ita denique in omnibus ſe geſſit, vt eius iſte Magiſtratus honori apud has gentes Maieſtati Tuę fuerit. quippe cum ex hoc ſpecimine iudicantes Homines vulgò crederent, Te Miniſtros huc Imperij Tui tales mittere, quos virtutibus quę Tibi maximè probarentur, quibuſque ipſe abundares, inſtructiſſimos ſcires. Equidem ſic arbitror: Regum ac Principium latè imperantium in eo verti glo-

gloriam; ſi, quas ipſi per ſe adminiſtrare non poſſunt ſuę ditionis partes, ijs committant quorum exiſtimari ſimiles honeſtum ipſis ſit; quoſque Populi cum viderint, cumque fidem, grauitatem, ęquitatem ipſorum vſu perſpexerint, ſtudio amplexi fuerint, expreſſam effigiem laudum ac decorum Principis abſentis in pręſentibus ab eo miſſis eius Vicarijs, ſpectare ſibi ac tenere videantur. Horum de numero ac genere optimo Miniſtrorum qui ſummam ſibi felicitatis ponunt in perfectè obſequendo Regi ſuo, vel inprimis eſt Duartes Barretus: hoc nomine dignus quem Maieſtas Tua re ac dignitate auctum velit; cuiuſque ob egregiè Tibi ac Reipublicę nauatam operam remunerandi quærendas occaſiones putes. Ea quę dixi vt faceret, multum illi laborum exantlandum fuit; multæ (quę copia hic Improborum eſt) contentiones ſuſcipiendę, certandaque certamina. Nec imputari poteſt in locum idoneę mercedis, pro ſedula diligentia tot annorum, Pręfectura, cuius memini, Malacenſis. Primùm quia caſu quodam factum eſt, vt parum

ipſi

ipſi quęſtuoſa foret ; deinde quia tempus eius totum explere non potuit . quare hinc pauper diſcedit . Dignare , Domine , ei conſulere , vtique Homini quantamuis à Maieſtate tua gratiam merito . Adiungat precor Deus Dominus Noſter multos annos ad vitam florentem & felicem Maieſtatis Tuę : concedatque per ſuam clementiam Tibi , vt in hac vita cognoſcas Sanctiſſimam eius voluntatem ; benigneque ſuppeditet vires animi abundantes ad ea ſenſibus , operibus , affectibus agenda quæ ſupremo tempore feciſſe Te gauderes . Malaca IX. Kal. Iulias Anno MDXLIX.

Maieſtatis Tuę ſeruus inutilis
Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XIV.

EIDEM.

AVditis, Domine, ac ſępe multumque conſideratis, quę à varijs ijſdemque idoneis Autoribus, quippe in re pręſenti verſatis, plurima & mira referuntur de inſigni quadam diſpoſitione quę in Inſulis Iaponię cernitur ad accipiendam noſtram ſanctam Religionem; putaui mihi vehementer atque inſtanter à Deo noſtro Domino petendum, vt dignaretur ſenſu quodam intimo in animum meum immiſſo ſignificare, ecquid ipſi cordi eſſet, me illò proficiſci; ſimulque daret vires ad perficiendum quod iuberet. Placuit Diuinæ Maieſtati, eius me voti compotem facere. Planè ſiquidem in animo meo ſentio, & penitus perſuaſus ſum, expedire ad Dei obſequium me in Iaponiam tendere. Ergo alacri vigens fiducia, moras abrupi omnes ex India ſoluens; vt iam haud dubiè vocantem, crebriſque ac vehementibus incitan-

tantem ad iſtud iter impulſibus Deum ſequerer. Eo curſu hunc Malacę Portum tenuimus duo Socij mecum, & tres Iapones Chriſtiani recentes; ſed valde boni, qui poſt plenè percepta Ieſu Chriſti Domini noſtri vitæ ac doctrinæ myſteria & dogmata, Goæ in Collegio Sanctæ Fidei baptizati ſunt. Omnes legere more noſtro, ac ſcribere didicerunt. recitantque Eccleſiaſticas Preces, ac ſtatis horis diuinà meditantur. Mouet illos atque afficit præcipuè conſideratio Laborum & dolorum Chriſti; Cruciſque ac mortis eius recordatio, in qua ſæpè magnis animorum ſenſibus & teneris affectibus verſantur. Meditationibus aſceticis P. Ignatij mentem excoluerunt attentione ſumma; miroſque inde fructus reportarunt clarioris Dei notitiæ. frequentant ſponte Sacramenta Confeſſionis & Communionis. & ad hoc nobiſcum iter ingentibus deſiderijs vrgentur adducendorum ad Chriſti Religionem Popularium ſuorum. Peruenimus huc, ſex quos enumeraui, Malacam pridie Kalendas Iunias. Anni MDXLIX. Arcis Malacenſis Præfectus excepit nos omnes

nes eximia caritate : prolixeque detulit quidquid à ſe optari ſtudij & fauoris poſſet ad expediendum & promouendum hoc noſtrum iter , quod magna ſpe Deo inſeruiendi & Maieſtati Tuæ gratificandi ſuſcepimus . mox verborum humanitatem officiorum ſedulitate ſuperauit . Ita enim elaborauit in quærenda nobis naue commoda , cęteraque opportunitate procuranda tutò ac facile pergendi quo tendimus ; vt quæ quo primum die huc appulimus liberaliter & benignè multa promiſerat , cumulatiſſimè repræſentaret . quidquid eius poteſtatis fuit , in eo promptè , beneuolè , vltrò nobis offerendo nihil ſibi ad ſummam Humanitatem reliqui fecit : quæ vero ambitu & gratia exoranda ab alijs fuere , in ijs eblandiendis omni ſtudio , conatu omni efficiendis tantum elaborauit , tamque inſigni teneræ in nos caritatis demonſtratione noſtra cauſa contendit , vt facilè ſentiamus nos ſemper impares fore iſti eius remunerandæ beneficentiæ ; qua maiorem efficaciorem que ne à Fratre quidem germano expectare poteramus . Per quo

Deum Dominum noſtrum amore complecteris, oro obſecroque Te, Domine, vt quæ plurima hoc nomine Petro de Sylua debemus rependere vice noſtra Maieſtas Tua dignetur. Largè ſuppeditari iuſſit quidquid nobis opus fuit, non modo in viaticum nauigationis hinc in Iaponiam; ſed in ſumptum etiam & victum commorationis illic longiuſculæ, & ædificationem Sacelli vbi ſacrum Miſſæ ſacrificium offerre Deo poſſimus. quam propriè in rem largitus nobis eſt triginta modios piperis optimi electi ex omni copia quæ Malacæ fuit. Addidit multa ſpecioſa & magni pretij munera; Regi Iaponiæ offerenda; vt ijs ille delinitus faciliorem ſe admittendis nobis, & in Regno ſuo tolerandis præbeat. Hæc ita minutè narro Maieſtati Tuæ quo intelligas quibus me beneficijs & honoribus afficiant Fideles tui ſubditi qui in Indijs ſunt. Equidem, Domine, verè mihi dicturus videor, neminem vnquam in Indiam veniſſe, cui tantum vel honoris vel gratiæ tribuerent degentes illic Luſitani, quantum mihi detulerunt. Totum hoc debeo Maieſtati Tuæ,

cre-

crebriſque tuis illis & efficacibus commenda-tionibus mei ad eos quos negotijs Regni tui Præfectos habes per Indicos Tractus. Quos inter quoniam D. Petrus de Sylua Præfectus Malacenſis in me iuuando, colendo, ornando inſigniter excelluit, ijſque me ſibi beneficijs obſtrinxit, quibus inopia & imbecillitas mea parem à me vmquam referri gratiam prohibent; peto vt me ſinas conſtituere in Liberalitate Tua ſupplementum egeſtatis meæ. Id conſequar ſi dignabitur Maieſtas Tua, & huic & alijs de me optimè meritis largiter in mei gratiam benefaciendo, ea cuncta repræſentare; quæ Ego ipſis cum debeam exoluere non poſſum. Deus Dominus noſter per ſuam infinitam pietatem & miſericordiam illuminet plenè ac penitus mentem Maieſtatis Tuę ad clarè cognoſcendum ſuam ſanctiſſimam voluntatem; addatque gratiam perfectè exequendi quæ ipſi placere noueris: ſic prorſus vt feciſſe gauderes in momento mortis tuæ. quando ſiſteris ante Dei Tribunal redditurus rationem omnium quæ per vniuerſam vitam egiſti. Vehementer etiam atque

etiam obſecro Te, Domine, ne pigreris iam nunc præparare in illud vltimum periculum decretorij momenti quidquid expediri modo ac præuerti poteſt. Morbus enim ſupremus & mortis ingruentis vicinia ita mentem Languentis in angorum dolorumque, qui plurimi acerbiſſimique tunc ſæuiunt, præſenti ſenſu miſeram defigit, vt illi nequaquam vacet alijs curis aut cogitationibus attendere, quam quas illa horribilis ſcena rerum animo ſeſe tum primùm obijciens triſtiſſimas & inutiliter cruciantes incutit, quarum informare ſpeciem nemo poteſt, qui non ſit expertus. Malacæ die feſto corporis Chriſti Anno MDXLIX.

Maieſtatis Tuæ ſeruus inutilis.

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XV.

D. PETRO DE SYLVA PRÆFECTO MALACENSI.

IN Iaponiam denique non venti magis propitij, Domine, quam tua nos beneficia perduxerunt. quippe ad fortunandum iſtum curſum, ſecundùm Dei Domini noſtri beneuolam Prouidentiam, plurimùm (quod gratè fatendum eſt) valuit tua in nos ad hoc procinctos iter humaniſſima liberalitas, qua non ſolum viaticum amplum, nauigium ex præſenti copia optimum, cunctaque id genus quæ erant ex vſu amantiſſimè prouidiſti, nodos interim omnes & moras negotij eminente ſemper autoritatis tuæ fauore amputans; ſed ad gratiæ cumulum dona præterea multa pretioſaque adiecisti, quibus huius Terræ Principum neceſſariam nobis beneuolentiam pararemus. Cum his ſalui atque incolumes, Deo iuuante, XVIII. Kal. Septembris fauſto, & auſpicato die; videlicet Aſſumptę

in cælum Deiparę Sacro, appulimus Cangoximam, Patriam Pauli Sanctæ Fidei; cuius gratia à Præfecto Loci, & Aedile, vniuerſoque Populo ſanè amanter ſumus excepti. Pauli eiuſdem fidi noſtri comitis ſtatim emicuit Religionis haud fictè ſuſceptæ zelus. Noctes dieſque totas Parentibus, cognatis, Amicis, omnis ætatis, ſortis ac generis proponere Chriſti Doctrinam ac ſuadere inſtitit, tam efficaciter, vt iam quando hæc ſcribo, Matrem & vxorem, Cognatos cognataſque ac conſanguinitatem vniuerſam vtriuſque ſexus, cæterorumqne Amicorum ac veterum Familiarium non exiguum numerum Chriſtianos effecerit. Eſt hęc Terra, quantum hactenus potui perſpicere, ita nunc aptè ac tempeſtiuè diſpoſita ad excipiendos cæleſtis doctrinæ ſatus, vt ex ea, ſi cultura non deſit; vberes iure optimo ſperentur fructus animarum. Natio hęc eſt hominum in qua vel plurimum ſupra perturbationes Ratio valet. Nec quæ peccant plurima contra recti iudicij autoritatem præſcribunt; errant enim ferè per ignorantiam, vt appareat emendatu-

datuтos, ſi doceantur. Itaque imperium Rationi ſuum mali etiam mores quodammodo integrum relinquunt: dum non palam contra eius interdictum vſurpantur: ſed precariò & furtim, ac quaſi citra præiudicium obrepunt. quare licentia obſequendi vitijs nequidquam reclamante Ratione, non adeo in hac gente vſu inualuit, vt vbi ſcienter inuerecunda paſſim malitia peccatur. Iremus iam nunc Meacum, vbi Iaponię Imperator & præcipui Gentis Principes degunt, ſi tempeſtiuitas ventorum ferret. Aiunt poſt quinque hinc menſes ſtatum expectari Eteſiarum eò ferentium exortum. Tunc ſi Deus dederit, illuc nauigabimus. quę multa & mira de illa Regia Iaponiæ Ciuitate celebrantur, ijs plenam adiungam fidem, ſi pręſens perſpexero. Sex & nonaginta millia Domuum in ea cenſeri referunt. Duo Luſitani qui ibi fuerunt, quorum vnus adhuc in Iaponia verſatur, aiunt ſibi videri Meacum vrbem Vlyſſipone ampliorem. Aedes omnes è materia ſunt, contignationibus & tabulatis more noſtrate ſurgentibus exſtructę. Anno, ſi

Deus annuerit, ſequenti ex præſenti de his experientia copioſis ad Te literis diſſeram. Magna mihi ſpes è Chriſti Ieſu propitio fauore animum complet, fore vt magna Iaponiæ pars, ob eam de qua dixi Rationis ad liquidum perſpectæ in hac Gente autoritatem, noſtram ſanctam Religionem amplectatur. Atque huius, qui tam veriſimiliter expectatur, ingentis fructus bona pars liberalitati & Humanitati illi tuæ imputabitur, qua nos & voce atque opera coram, & ſcriptis quò fuit opus efficacibus mandatis, & donis ex tua copia ſpecioſis conferendis, quibus Regis Iaponiæ gratiam eblandiamur, hoc noſtrum conſilium Chriſti legis in hoc Regno promulgandæ, ex infinitis & noſtrę imbecillitati inſuperabilibus difficultatibus explicaſti. quæ res facit, vt cum Dei auxilio confidam, per Te abſoluendum & in pleni ſucceſſus promouendum lucem quod Dominus Gomes Almirantes Pater tuus olim inchoauerat. tantò maiori apud Deum tuo merito, quod ille nauigationum ad Sinas & Iaponios vel inſtitutarum vel frequentatarum non alium ſe-

rè

rè quam queſtus temporarij Luſitano Regi fructum attulit: Tu longè felicior hac noſtra tam beneuolè nauigatione iuuanda, æternam amplificationis Regni Chriſti & propagationis diuinæ gloriæ vtilitatem procuraſti. Hoc ſcribo vt intelligas quam obſtrictus Deo ſis qui Te ad rem tantam elegerit; & iſtud tam laudabile noſtræ Sanctę Religionis per has Oras dilatandæ propoſitum menti penitus tuæ inſeuerit. Nec deerit, mihi crede, quin primùm quærenti Dei Regnum humanæ accumulentur opportunitates. Regi enim quoque, niſi fallor, & Regno, quorum rationes ſumma fide ac diligentia procuras, vberes prouentus noſtra hæc Iaponienſis Expeditio promittit. Sacaium eſt ciuitas maritima, princeps Emporium Iaponię, itinere bidui Meaco diſtans. In ea vrbe, Deo iuuante, facile impetratu erit, vt detur ius Domicilij Procuratoribus Regis Luſitaniæ, facultaſque ædificandi apothecas vbi merces indicas europęaſque cuſtodiant, donec eas per otium commutent cum pretioſiſſimis quibusque Iaponicæ terræ metallis, artificijs & fructibus, ar-

gento

gento præſertim atque auro, quæ ex omnibus ferme hiſce Inſulis in hunc ditiſſimum illorum Tractuum portum maxima copia venum importantur. Id quò faciliùs commercium vtrimque quæſtuoſum incatur, ſuadere conabor Regi Iaponiæ vt legatum in Indiam mittat, qui ſpectata illic abundantia rerum ad vitæ vſum opportuniſſimarum, quibus caret Iaponia, deſiderium earum ſuis rediens moueat: & ſic eos proniores ad mutui mercatus conditiones admittendas reddat. Vnde fiat vt non ægrè inter Indiæ proregem & Regem Iaponiæ conueniat tum de cæteris legibus Commercij, tum propriè de Portorio ac ſcriptura Luſitanici Fiſci Sacaij, vti dictum eſt, conſtituendis. Multum confido in Domino Ieſu fore vt ante duos annos ſcribam Tibi, habere nos Meaci Templum Deo dicatum in honorem ſanctiſſimæ Deiparæ Dominæ noſtrę; vt qui deinceps in has Inſulas nauigabunt, in horribilibus illis Sinici archipelagi procellis inuocare poſſint Diuam Virginem Meacenſem. Quod ſi tantum mihi fidei tribueres, vt ſumere me ſineres Officium

Pro-

Procuratoris in his locis tui ; ſpondere auſim effecturum me , vt quamcumque rei ac pecuniæ tuæ partem mihi commendatam hoc nomine volueris , eam Tibi pluſquam centuplicato fœnore auctam repræſentem ; idque lucro à periculis itinerum & naufragiorum planè ſecuro ; certæ mercaturæ felicitate quali nullus ante Te Præfectus Malacæ innocentius vberiuſque lucrum fecerit . Scire aues quod hoc genus ſit compendioſiſſimæ nundinationis ? miſſis ambagibus dicam . Induc ſodes in animum largiri nobis quod diuidamus egentibus harum terrarum Chriſtianis , qui modo ſunt , & qui mox fient . Huius ſic collocatæ ſortis , præſto , fideiuſſore Chriſto , plus quam centuplum in cælo Tibi reddendum , non obnoxium ventorum aut fluctuum incerto , neque armis inſidijsve Piratarum . Hæc ſcribens verebar vt ſatis parato in præſens eſſes animo ad iſtam iaciendam ſperandæ in cælo commutationis aleam . qua nihil tamen eſt ſecurius . Scio Vos Pręfectos Malacenſes excelſis animis , quamquam ſatis alioqui experrectis ad lucrum ,

hanc

hanc tamen certiſſimam artem vtiliſſimi compendij plerumque negligere ſolere. Latro nauarchus noſter hic Cangoximæ diem obijt. Inſeruiuit nobis ex animi ferè noſtri ſententia nauigatione tota; nec nos tamen ei reddere vicem in portu atque in morte potuimus. Ipſi enim mori libuit in ſuperſtitione ſua: neque illud ſaltem nobis reliquum fecit quo alijs Amicis in Chriſtiana profeſſione defunctis referre poſt mortem gratiam poſſumus, commendando eorum animas Deo; quando miſer ſuam animam in Infernum proiecit, vbi nulla eſt redemptio: Multi hinc Iapones ad vos nauigant, ad id conſilium impulſi ſermonibus Pauli noſtri mira de Luſitanorum Virtutibus narrantis. Oro & obſecro Te per quantum Deo debes & Tuę nobilitati, excipe illos honorificè ac liberaliter, & da operam vt apud Luſitanos copioſos & honeſtos, à Te iuſſos omnem illis humanitatem exhibere, ſplendidè commodeque diuerſentur. Magno id illis (mihi crede) inuitamento erit ad Chriſti Religionem amplectendam, ſi vera de Luſitanis retuliſſe Pau-

lum

lum experimento ipſi proprio compererint. Dominicus Diazius cui has committo Tibi reddendas literas, amicus meus ſummus eſt, nec minus mihi carus quam ipſe me diligit. Humanitas enim eius & in nos benignitas per aſſiduam conſuetudinem longæ nauigationis continuis officijs perſpecta mihi eſt. Singulari me beneficio affeceris ſi homini de me optimè merito, quam deberi à me profiteor, nec exoluere poſſum, Tu gratiam rependeris. Deus Dominus noſter dies vitæ tuæ in multos propaget annos, Teque ſaluum & florentem, vt Tu & Domina vxor Tua optatis, in Luſitaniam reducat. Vale. Cangoxima Nonis Nouembris An. MDXLIX.

Tuus in Chriſto

Franciſcus.

EPI-

EPISTOLA XVI.

P. P. GASPARI BARZÆO, BALTHASARI GAGO ET IACOBO CARVALLIO. GOAM.

Gratia & amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

CVum in his Iaponiæ Regnis pręſens animaduertam diſpoſitionem optimam ad inſignem profectum noſtræ ſanctæ fidei; & aliunde memoria repetam inflammata deſideria quibus dudum ęſtuatis diuinæ promouendæ gloriæ, adiuuandis Proximis in ſuarum inuenienda ſalute animarum; in eam fiduciam ingreſſus ſum vt ſperarem, pro ea quam veſtri habeo notitia, non defuturam vobis, Deo Domino noſtro iuuante, virtutem atque Humilitatem interiorem, quarum ope ac præſidio poſſitis efficere quod cupitis, & antiquorum aliquando fieri compotes votorum. Mando itaque vobis in

vir-

virtute Sanctę Obedientię, ad veſtrum maius meritum, vt, niſi quemquam veſtrum valetudo impediat, Vos, Magiſter Gaſpar, Balthaſar Gage, & Iacobe Carualli veniatis in Iaponiam, vbi ego ſum, mox iturus Deo iuuante Meacum; vbi, vt ſpero, me reperietis. Vos vero Balthaſar Gage & Iacobe Carualli; toto itinere obedietis Magiſtro Gaſpari, de cuius Prudentia & Humilitate confido, functurum illum tali Pręfectura, qua par eſt attentione ac diligentia. Quia certiſſimum habeo, vos, ſtatim vt hęc videritis, nullam moram huc proficiſcendi facturos; ſic ſuadente perſpectiſſima mihi veſtra omnium religione, ac perfectione mentis, ad obediendum vel cum mortis periculo paratiſſimæ, amore illius qui prior factus eſt pro nobis obediens vſque ad mortem, nihil iam dictis addam, quod ad vos & iter hoc veſtrum attinet, ſperans vos, Deo deducente, ſaluos hic mihi atque incolumes breui ſiſtendos. Scribebat hęc manu propria Veſter ac Veſtri amantiſſimus in Chriſto frater, Cangoximę nonis Nou. Anno MDXLIX. *Franciſcus.*

Se-

Sequentis Epiſtolæ inſcriptio exterior in autographo archetypo Romæ ſeruato ſic ad verbum habet : *A my en Chriſto Santo Padre Ygnatio* , vnde nos eius titulum qui ſequitur, expreſſimus.

EPISTOLA XVII.

MEO IN CHRISTO SANCTO PATRI IGNATIO. ROMAM.

Gratia & amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore, Amen.

VEriſſime Pater mi, accepi modo Malacæ, huc appellens è Iaponia Literas Tuæ Sanctæ caritatis . quę quoniam de vita ac valetudine tam cari ac venerabilis mihi capitis quod optabam docuerunt , ſcit Deus Dominus noſter quanta meum animum voluptate compleuerint . Multas equidem in ijs iucundè legi ſuauitatem ſpirantes tuam pie-

pietatemque ſententias ; quas & identidem, fructu animi mei pręcipuo, retracto mente verſans, & quodammodo reguſto ; præſertim autem illa extrema verba, quibus velut caritatis quodam ſigillo Epiſtolam obſignaſti. *Totus tuus, adeò vt nullo vmquam tempore obliuiſci tui poſſim. Ignatius.* quæ ego vt illic cum dulciſſimis lacrymis legi, ita & flens hic deſcribo, reuocans ſuauiſſimam memoriam temporis elapſi, & illius ſynceri ac ſancti amoris, quo me ſemper amplexus, nunc quoque proſequeris ; pretereaque reputans, me ex tot illis atque ingentibus laboribus periculiſque Iaponiæ, à Deo, tuis potiſſimùm precibus inflexo, votiſque in me paternis obſecundante, fuiſſe liberatum.

Numquam exprimere ſcribendo poſſem quantum debeam Iaponibus : quandoquidem in eorum gratiam Dominus noſter clara me notitia intimè imbuit innumerabilium culparum mearum. Nam hactenus euagans extra me, quamdam velut abyſſum malorum in mea conſcientia penitùs conditam non perſpexeram : quoad in illis ærumnis

& angoribus Iaponiæ, apertis aliquando mentis oculis, dedit mihi Bonus Dominus manifeſtè cernere, ac quaſi præſentis experientiæ ſenſu tangere, quam valde neceſſarium mihi ſit exiſtere aliquem qui perattentam perque ſedulam mei curam gerat. Videat igitur quid agat tua Sancta caritas, dum tam Sanctas animas Patrum ac Fratrum Societatis qui in his degunt regionibus, gubernationi meæ ſubijcis: mihi vero per ſolam Dei miſericordiam modo euidenter innotuit; tam male me paratum rebus ad iſtam Præfecturam benè ſugendam neceſſarijs, vt ſperare potius debuerim commendari me à Te curæ ac prouidentiæ Fratrum meorum, quam ipſos mihi committi regendos. Adiungit deinde tua ſancta caritas, ingenti deſiderio teneri Te videndi me adhuc ſemel ante finem huius vitæ. Nouit qui mei pectoris intima peruidet Dominus noſter, quam vehementem quamque dulcem impreſſionem teneri affectus animo penitùs meo inſinuauerit hæc ita blanda ſignificatio præſtantis amoris erga me tui. Equidem quoties tua illa verba men-

mente reputo (réputo autem ſæpiſſimè) iniuſſæ mihi lacrymæ oculos complent : nec poſſunt teneri quin ſuauiter erumpant ad ſolam illam mihi iucundiſſimam ſpeciem quæ obuerſatur cogitanti , fieri poſſe vt te iterum amplectar : quod etſi video difficillimum ; tamen nihil eſt quod Sancta obedientia efficere nequeat . Per ſtudium quo ardenti flagras obſequendi ac gratificandi Deo Domino noſtro , vnam à Te peto gratiam , quam, ſi præſens adeſſem , poſitis humi ante tuos ſanctos pedes genibus ſupplex rogarem ; ea autem eſt , vt huc mittas virum aliquem tuæ ſanctæ caritati penitus perſpectum & plane probatum , Rectorem præficiendum Collegio Goano . nam homine quem Tu elegeris , quemque manu , vt ſic dicam , iſta tua idoneum formaueris , vehementer eget id Collegium . Cur omnino arbitrer neceſſarium deſtinari huc à Te viros præſtantes & ſupra vulgarem modum virtute ac doctrina præditos , ad Academias Iaponiæ mittendos , hæc cauſa eſt . quoniam qui ſunt illic expertes literarum , ſed alioqui pruden-

tes homines ; cum de ſuis erroribus conuincuntur, eò ſe recipiunt, vt dicant: eſſe in ſua quoque Gente doctorum Virorum copiam, qui totam vitam exquiſitis commentationibus & infinita lectione tranſegerunt. Eos, quoniam quæ nos affirmamus, pernegant, prius eſſe reuincendos adiungendoſque nobis; vt ſic rectè poſſint, qui eorum autoritate nituntur, & ipſi accedere. En cur Literis ac doctrina opus ſit. Conſtantia vero ac patientia inſignis virtutumque cunctarum cumulus, plane requiritur in ijs qui tantis ſe dimicationibus obiecturi ſunt. Venient ſiquidem pauci & inopes Aduenæ contra nomen vniuerſum ac famam glorioſæ, ac multa ſui rerumque ſuarum admiratione ſubnixæ nationis, quæ tota in ditione Bonziorum eſt, primas illic dignitatis exiſtimationiſque tenentium: quod qui audeant, palam eſt multa paſſuros, vbi eos vndique quos irritauerint Crabrones inceſſerint; neque laturos impunè, ſimul, quod primùm & neceſſariò faciendum, Bonziorum Sophiſmata diſſoluerint, mendacia redarguerint, ſordes & ar-

canas

canas artes, quibus Plebem credulam pecunia emungunt, in lucem protrahere publicam ceperint. Equidem ex ijs quæ ſum expertus illic præſens, videre iam hinc videor, væſani Sacrificuli quam impotenter erupturi ſint, cum aderit coram, qui negare in os ipſis ſuſtineat: poſſe illos, quod gloriantur, arcanis ſacris, eruere flammis, addictas iam Orco animas: cuius ridiculæ iactantię, ſi palam falſitas coarguatur, quæſtus eorum pars maxima perierit. cum vero Sodomitica flagitia; quam illi abominandam obſcœnitatem in ludi ac propè laudis parte numerant, meritis obiurgationum aculeis configentur, nempe iſtos velut compunctos ſtimulo in ſuis lutulentis lacunis immanes apros, ruituros impetu væſano ad eos dirumpendos, qui Margaritas ante ipſos proiecerint, eſt conſentaneum. Quare, vt dixi, horum hiſque ſimilium promulgatores illic dogmatum, deeſſe non poterit, quin acriter oppugnentur, direque vexentur; vt animæ ipſis ſuæ, iuxta euangelicum verbum, in ſua ſibi duntaxat poſſidendæ patientia ſint: qua

propterea egregiè inſtructos, firmiterque præmunitos eſſe oportet, qui ad ea diſcrimina ſe obijcient. Scribo itaque ad P. Simonem, aut eo abſente ad Rectorem Collegij Conimbricenſis, ne vllos huc ad Iaponicas Academias ituros mittat, quos tua Sancta Caritas non viderit, planeque perſpectos probauerit. Iterum atque iterum dico; maioribus quàm vulgo creditur certaminibus & ærumnis exercebuntur. Adibuntur importuniſſimè: nullam diei, nec interdum noctis horam à moleſtiſſimis interpellatoribus vacuam habebunt: interrogationibus alijs ſuper alias ſine fine vrgebuntur: vocabuntur à principibus viris, quibus negare nefas ſit. Subtrahetur per hæc quotidianis orationibus, meditationibus, receptui mentis ad Deum, & Spiritualibus id genus exercitijs tempus: non vacabit miſſam celebrare. Saltem primis, quibus ibi conſpici cœperint diebus, præ turba Sciſcitantium, quos repellere non expedit, vix perſoluendi penſi Eccleſiaſticarum precum, vix cibi ſomnique capiendi ſpatium erit. Nationis id vitium eius eſt,

nul-

nulla verecundia negotium faceſſere, hoſpitibus prȩſertim & peregrè appulſis, qualibus ferè contemptim vtuntur, & proteruè illudunt; etiam innoxijs, & nulla re moleſtis. quod ſi iam ijdem, quæ Iaponijs ſunt ſanctiſſima, inſectari & incomitiare audeant; ſi in Sectas ſuperſtitionum inuehantur; ſi vitia publica ſale ſatyrico non parcè defricent, virgula cenſoria non perfunctoriè feriant: ſimul præfractè negauerint eos, qui ſemel infernis addicti ſint ignibus, ex ijs vllo poſſe piaculo, vlla viuentium amicorum aut parentum largitione aut religione liberari; magnam ſtatim procellam inuidiæ ſubeant neceſſe eſt, indignaturo paſſim optimo quoque in eos, qui de Carorum ipſis iam defunctorum animabus tam durè ſentiant; pleriſque nouam Religionem velut infirmam imperfectamque contempturis, quod vltro fateatur: nihil ſe remedij ſemel damnatis habere quod afferat. Talium curæ rerum & huius generis ibi quæſtiones agitantur, idcirco quod in illius gentis literis & traditionibus antiquis multa Inferni mentio eſt: Pur-

gatorij admodum nulla. Hæc cum ita ſint, res ipſa loquitur, opus illic eſſe robuſtis ingenijs, exercitatis in dialectica, populari facundia diſertis, agilibus ad quocumque ſequendum & præuertendum errantes. qui plauſibiliter valeant fucatis veri ſpecie mendacijs laruam detrahere, retexendis Sophiſticis argumentationibus & falſorum dogmatum inconſtantia, ac ſecum colliſione demonſtranda. Erubeſcunt enim & incredibiliter confunduntur iſti Bonzij, vbi malè cohærere ac pugnare inter ſe ſe ea quæ docent, palam oſtenditur, aut quando ita conſtringuntur ratiocinatione neceſſaria, vt expedire ſe nequeant. Ad has dotes animorum accedat oportet robur corporum par ferendis algoribus rigidiſſimarum hyemum. Nam Bandus, Academiarum Iaponiarum primaria, in partibus earum Inſularum maximè ſeptentrionalibus ſita eſt. nec multum inde abſunt academię cæteræ, compertumque illic eſt, ſolertia ingenioque fere præſtare, qui ſub cœlo frigidiori naſcuntur. Victum quod attinet, vnica ferè oryza annonam conficit,

etſi

etſi reperitur & aliquantum tritici, nonnullaque olera, legumina, cibique eius generis; tenuis omnes; nec valde ſalubris, ſucci. vinum aliud non habent, quam quod ex oryza exprimunt arte quadam, perrarum, & idcirco ſupra modum carum. Maximum tamen incommodorum eſt anxietas continua in periculis vitæ quotidianis. Non ſunt apti ad huius terrę culturam ſenes, vtique quibus deeſſent vires ad neceſſarios labores; nec adoleſcentes, niſi ſi quibus defectum ætatis, virtutum magnitudo manifeſtis experimentis perſpectarum, ſuppleret: alioqui potius quam alijs proſint, ſe ipſos perdent. Peccatorum omnis generis irritamenta illic & occaſiones ſunt. Præterea teneriores ibi quam vſquam animi hominum facillimè offenduntur quauis ſpecie minus recti exempli, in ijs extante qui ſe aliorum Cenſoros ferunt. Hæc ita minutim, vt dixi, ſcribo Magiſtro Simoni, aut eius vice Rectori Conimbricenſi. Gratiſſimum mihi eſſet ſi tua Sancta Caritas ſcribere Conimbricam dignaretur, vt quos deſtinarent in Iaponiam, priùs

ad

ad te Romam mitterent. Veniebat mihi in mentem: aptos ad eam expeditionem videri fore Belgas, aut Germanos, qui Caſtellanam aut Luſitanam linguas noſſent. Vtrumque id genus tolerans laborum eſt, tum naturali habitu & educationis vſu duratum ad patientiam Bandenſium frigorum. Veriſimile putabam non paucos ex hiſce nationibus duabus in varijs Hiſpaniæ Collegijs, & Italiæ viuere, in quibus forte multùm vtiles non ſint: quod natiua elegantia popularis linguę careant; qui ſi transferrentur in Iaponiam, excellenter ibi operam nauarent, & magnis ſe fructibus commendarent. Putaui pręterea ſuggerendum Sanctæ Caritati tuæ, vt, ſi tibi videretur, iuberes haberi ſeueriorem delectum eorum, qui ex Collegijs Hiſpaniæ, & Luſitaniæ mittuntur in Indiam, ibi victuri, Præſtaret duos tantum anno quolibet huc ſoluere, dum tales eſſent, quales hæ regiones requirunt, primùm ſatis prouectos in perfectione ſpirituali; poſtea & doctrina, & facundia præditos quanta opus eſt ad concionandum, & confeſſiones audiendas. Et

hos

hos cuperem tuo iuſſu peregrinari Romam ; antequam ad nos nauigent . Nam & iſtæ itinerum probationes ad eos formandos conferunt : quid poſſint ipſis oſtendunt ; ad labores durant ; aduerſus pericula futura præteritorum innoxiè aditorum recordatione confirmant . Denique ſic conſequemur, vt hic in concurſationum Apoſtolicarum ſudoribus noui non ſint : quales deprehenduntur qui ſedentes huc naue delati è patria, vnde nunquam exierunt , campeſtrium laborum , & pedeſtrium peregrinationum vſum nullum habent . Sane tot hic illecebræ ad mollitiem, tanta tamque pellacia, non modo ad ceſſationem , atque deſidiam , ſed etiam ad nequitiam inuitamenta ſunt , vt eorum virtus qui hiſce animarum periculis obijciendi ſunt, exquiſitis prius experimentis probanda videatur ; ne ſi qui minus idonei obrepſerint, pro ſperata nobis conſolatione ipſorum aduentus & conuictus , negotium potius moleſtiſſimum faceſſant , ea committentes , ob quæ ipſos è Societate amandare ſit neceſſe . De his videat quæſo tua Sancta Caritas , an è

re ſit Magiſtrum Simonem per Te admoneri. Neque qui è Societate nunc ſunt Amangucij, neque qui, cum hic iam verſentur in Indijs, anno proximo, vel alijs conſequentibus, ſi Deus volet, in Iaponiam ituri ſunt, idonei mihi videntur, qui mittantur ad illas Academias. Verum hi vacabunt interim addiſcendæ linguæ, cognoſcendiſque Dogmatibus Sectarum, vt cum venerint ex Europa, quos expectamus è ſinu tuo Patres, Domeſticis ipſis & fidis vti poſſint interpretibus in concertationibus aduerſus Bonzios. Veriſimilis mihi ſpes eſt profecturam plurimum, & largè amplificandam Amangucianam Eccleſiam. Sunt enim iam ibi Chriſtiani multi, & inter illos non pauci valde boni; ac noui quotidie plurimi catechizantur, & baptizantur. Viuo in ſpe magna, fore vt Deus Dominus noſter nobis ſeruet P. Coſmum Turrianum, & Ioannem Fernandez, nec ſinat ab Idololatris interfici, primùm quia prima, & præſentiſſima periculorum iam videntur euaſiſſe, furijs illis Bonziorum prima offenſione inflammatis

tis, mora dehinc mitigatis, & ſenſim conſeneſcentibus. Deinde quia multi, vt dixi ibi Chriſtiani ſunt, & inter eos non pauci dignitate, & autoritate præſtantes, qui magno ſtudio inuigilant diu, noctuque conſeruationi Noſtrorum. Ioannes Fernandez, etſi nihil niſi Laicus eſt; tamen, quod expeditè vtitur lingua Iaponica, & quidquid illi ſuggerit P. Coſmus Turrianus aptè, ac diſertè in eam transfert, vtiliſſimus eſt illic. Nunc totus eſt in explicandis, quotidiana ad populum dictione, omnibus myſterijs vitæ Chriſti. Quoniam eam perſpexi in Iaponibus indolem, vt & Religionem Chriſtianam ſatis ipſis oſtenſam facile probaturi, & ſemel ſuſceptam tuituri conſtanter, atque in poſteros perpetuaturi videantur, in eorum cultura quantoſuis labores benè collocatos puto. Quo in ſenſu reficit, ac conſolatur me ſpes quam in tua Sancta Caritate repoſitam habeo, confidere me iubens mittendos huc à Te Sanctos aliquos Patres, quos rectè Iaponicarum ſuperſtitionum magiſtris poſſimus opponere. Id faciendi præcipua tibi cauſa ſit

ex-

excellentia quædam Nationis Iaponicæ mihi perſpecta ſupra cæteras hactenus in hiſce Tractibus detectas. In quarum nulla, quæ quidem ſuis legibus viuat, & Regi Luſitaniæ non ſit ſubdita, ſatis veriſimiliter videtur ſperari poſſe Chriſti Religionem perenni firmitate radicandam. Vna ex omnibus,& ſola, quantum ſapio, Iaponia videtur inconcuſſam, æternamque ſeruatura Chriſtianæ Sanctitatis profeſſionem, ſi eam ſemel arripuerit: quod vtique non ſine ingentibus Euangelicorum Præconum ærumnis, ac contentionibus euenturum eſt. Sina, quæ Regio eſt patens latiſſimè, pacatiſſima, temperata magno numero exquiſitarum legum, vni paret Monarchæ; cui ad nutum obeditur. Opulentiſſimum eſt regnum, cunctis ad vitam humanam neceſſarijs abundans. Freto modico dirimitur à Iaponia. Gens pollet ingenio, & ſtudijs inſudat, legum præſertim, & Iuriſprudentiæ humanæ, Politicæque rationis, cuius exquiſitè pernoſcendæ ingenti plerique cupiditate flagrant. Vultus illis candidi, imberbes, oculi parui. Liberalis ple-

pleriſque indoles, pace in primis gaudent, quæ fundatiſſima ſine vllo belli metu inter ipſos viget. Niſi quid noui obſtaculi ſuperuenerit quod iter deſtinatum interuertat, ſpero me hoc anno, ſecundo & quinquageſimo ſupra ſeſquimilleſimum, nauigaturum ad Sinas, quo me vocat ſpes operæ ad ingens Dei obſequium nauandæ, in magnam vtilitatem cum Sinicæ gentis, tum Iaponicæ. Nam ſimul innotuerit Iaponibus, Sinas Chriſti legem fuiſſe amplexos, veriſimile eſt multùm illos remiſſuros de pertinacia, qua prauis ſuis ſectis adhærent. Adeoque magna me ſpes tenet, tam Sinas, quam Iaponios opera Societatis à ſuis idololatricis ſuperſtitionibus abductos, adoraturos Chriſtum Ieſum omnium gentium Saluatorem. Obiter quiddam referam quod in vſu mutuo iſtarum gentium ſingulare, ac mirum obſeruatur. Sinica, & Iaponica diuerſæ linguæ ſunt; adeo vt qui ijs vtuntur inuicem non intelligant: quod tamen Sina ſcripſerit, legit, & percipit literatus Iapon; ſed cum ſono ſcriptum exprimit, ne ab ipſo

qui-

quidem ſcriptore, ſi preſens adſit, quid dicat cognoſcitur. Nempe literę Sinicæ non vocis humanę ſonos varios, vt noſtri literarum characteres, ſed res protinus ipſas exprimunt, ideoque ſunt innumerabiles. Diſcunt autem, qui doctrinæ nomen affectant Iapones, literarum iſtarum poteſtatem; hoc eſt, non quod verbum aut vocabulum indicent; ſed quam rem deſignent. Subleuando autem Elementariorum, & Magiſtrorum labori hoc excogitarunt compendium. Proponunt in tabula literas Sinicas, cuique imponendo pictam effigiem ipſius rei, quam ſignificat. Exempli gratia qui character homini deſignando inſtitutus eſt, ei forma expreſſa hominis incumbit. Sic in cæteris. Inde fit vt admoniti conſpectu ſigni Iapones lectores, eaſdem quidem res cogitationi ſubijciant, quas Sina ſcriptor in mente habuit; ſed dum voce quod legunt efferunt, vocabula Iaponica res illas denotantia pronuncient, quæ Sinæ audientes, quid ſibi velint prorſus neſciunt: vti nec viciſſim ſi coram Iapone Sina eamdem ſcripturam voce adhibita legens exprimat,

Iapon

Iapon, haud intelliget quid verba ſonent. Scripſimus lingua Iaponica librum explicantem Origines Mundi, & cuncta vitæ Chriſti myſteria. Eundemque deinde librum Sinicis characteribus deſcripſimus, quod exemplar cogitamus ferre nobiſcum euntes ad Sinas; vt interim dum linguæ notitiam paramus, ſpecimen poſſimus dare Sinis ſcripto ipſis noto expreſſum eorum quæ afferimus. Oro, atque obſecro Sanctam Caritatem tuam, per quo Deum amore proſequeris, quoque eius obſequij ſtudio flagras, fac tam ipſe Tu, quam vniuerſa Societas, quotidianis me veſtris Sacrificijs, & precibus Deo impensè commendetis. Peto inquam, & rogo interprete, ac conciliatrice Sancta Caritate tua, Patrum omnium, pręſertim Profeſſorum, procurari mihi ſuffragia, & efficaces interceſſiones ad communem Dominum, quæ iunctæ cum totius militantis Eccleſiæ, meritis cumque precibus omnium Beatorum, qui dum viuerent de Societate fuerunt, & cum vniuerſæ triumphantis Eccleſiæ conſpirantibus in idem vo-

tis, impetrent mihi à Deo Domino noſtro gratiam intelligendi clarè in hac vita quid ſanctiſſima eius voluntas à me optet, ſimulque auxilium; ac vires integrè, ac perfectè quidquid innuet aut iniunget exequendi. Cocino. IV. Kal. Februar. Anno MDLII.

Minimus filius, idemque in exilio maximo.

Franciſcus.

EPISTOLA XVIII.

P. SIMONI RODERICO SOC. IESV IN LVSITANIAM.

Gratia & Amor Chriſti Domini noſtri adſit ſemper nobis auxilio & fauore Amen.

SCripturus mox ad te fuſius de rebus Societatis in his terris noſtræ, hanc ſegregatam, & peculiarem paucis abſolutam epiſtolam, cuius argumentum idem, & Tabellarius, Andreas Caruallius erit. Hunc ego perbonum Iuuenem valetudinis gratia remittendum ad vos cenſui. Hic enim ægrè vi-

vitam trahebat, & qua ætate, atque indole eſt; Medici ſperabant Patrij cęli hauſtu reparari vires eius morbo proſtratas; & in integrum poſſe reſtitui. De illo hoc peregrè rediens, concordi omnium qui hic ſunt teſtimonio, comperiebam; nulli eum noſtrorum his in locis degentium dotibus naturæ ac donis gratiæ cedere, ſummamque in eius iuuentutę ſpem paſſim maiores natu collocant ob virtutes quas in eo poſuit Deus Dominus noſter, quaſque per ſuam miſericordiam augebit. Equidem ita eſſe ego quoque arbitror vt dicunt; & libenter huius ſpei Te gaudio impertio, optans tecum, vouenſque vt creſcat in mille millia hic frater noſter, & Societatem expectato fructu cumulet. Oro Te per Dei Domini noſtri amorem, atque obſequium, Cariſſime mi Frater Simon, vt Andream Caruallium ea iſtic charitate excipias, qua & ego & ipſe ſperauimus excipiendum eum, & recreandum à Te. Quid in hiſce Partibus noui contigerit, copiosè, ac minutè perſcribam ad vos Deo iuuante, antequam ſoluam Cocinum verſus, quod futurum

puto circiter quintumdecimum ab hinc diem. Deus Dominus Noſter nos in Paradiſi gloria coniungat; nam quando in hac vita congredi coram, & amplexari mutuò poſſimus, equidem non video. Illud pro certo habe, dulciſſime Fr. Simon, inſculptam animo penitus meo me quocumque circumferre imaginem tui, cuius obiectu Te in ſpiritu continuè cerno. Iamque illud, quo diu prope impatienter exarſi, te præſentem oculis corporis ſpectandi deſiderium fero leuius, illo me aſſiduè interiori deſiderati Capitis aſpectu conſolante. Vale. ſcribebam Goæ VI. Kal. Aprilis Anno MDLII.

Tuus in Chriſto

Franciſcus.

Finis Epiſt. Nouarum S. Fr. Xau.

LAVS DEO.

INDEX EPISTOLARVM NOVARVM

S. FRANCISCI XAVERII.

I.

S. Ignatio. p. 11.

II.

Eidem. p. 15.

III.

Eidem. p. 28.

IV.

Doctori Martino Azpilcuetę Nauarro: p. 32.

S. Ig-

V.
S.Ignatio & Petro Codacio. p.36.
VI.
Ioanni III. Regi Luſitaniæ. p.40.
VII.
M. Simoni Roderico Soc. Ieſu. p.50.
VIII.
PP. Paulo Camerti, Ioanni Beiræ, Antonio Criminali & cæteris Socijs Goanis: p.58.
IX.
Ioanni III. Regi Luſitaniæ. p.63.
X.
P. Simoni Roderico Soc. Ieſu. p.78.
XI.
Eidem. p.81.

Io-

XII.

Ioanni III. Regi Luſitaniæ. p.85.

XIII.

Eidem: p.92.

XIV.

Eidem. p.95.

XV.

Petro de Sylua Præfecto Malacenſi. p.101.

XVI.

PP. Gaſpari Barzæo Balthaſari Gago & Iacobo Caruallio. p.110.

XVII.

S. Ignatio. pag.112.

XVIII.

P. Simoni Roderico Soc. Ieſu. pag.130.

Pag.92. verſ. vlt. Principium, corr. Principum

005651388